

Cumhuriyetten Günümüze Yükseköğretimde Akademik Yükselme ve Atama Süreci

Academic Promotion and Appointment Process in Higher Education since the Proclamation of the Turkish Republic

Mesut Demirbilek¹ , Münevver Çetin²

¹Milli Eğitim Bakanlığı, 60. Yıl Sarıgazi Ortaokulu, İstanbul

²Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul

Özet

Bu araştırmada Cumhuriyet döneminden günümüze yükseköğretimde akademik unvanların (yardımcı doçentlik-doktor öğretim üyeliği, doçentlik ve profesörlük unvanları bağlamında) elde edilmesi ve bu unvanları elde eden kişilerin atanma usul ve esaslarının süreç içerisinde nasıl bir değişim gösterdiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Doküman incelemesi yöntemi ile yürütülen araştırmada 1933 yılından itibaren günümüze kadar Resmi Gazete'de yayınlanmış olan üniversiteler kanunu, yükseköğretim kanunları, öğretim üyeliğine yükseltilme ve atama yönetmelikleri ve bunlarla ilgili yapılan değişiklikler incelenmiştir. Toplamda yirmi iki adet kanun ve yönetmelik ve bunlarla ilgili değişiklikler incelenmiştir. Araştırma sonucunda üniversiteler kanunu, yükseköğretim kanunu ve bu kanunlarda yapılan değişiklikler bağlamında en fazla değişikliğin doçentlik ve profesörlük unvanlarında ve atamalarında (toplam kırk sekiz adet) yapıldığı gözlenmiştir. Yine öğretim üyeliğine yükselme ve atama yönetmeliği bağlamında ele alındığında ise akademik unvanlar ile ilgili olarak yaklaşık olarak on dokuz değişikliğin yapıldığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin yükseköğretim deneyimi köklü bir yapıya sahip olmasına rağmen süreç içerisindeki siyasal ve toplumsal durum ve ortamın etkisiyle akademik unvan ve atama usullerinde sık sık önemli değişikliklerin yapıldığı gözlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Akademik atama, akademik unvanlar, akademik yükselme, yükseköğretim, yükseköğretim yönetimi.

Akademik özgürlükler ve üniversitelerin bağımsızlığı, üniversitelerde görev yapan akademik kadrolar bakımından hayati önem teşkil etmektedir. Bu anlamda 1988 yılında Avrupa'da Bologna şehrinde ortaya konan ve akademik özgürlükleri ve değerleri kapsayan Magna Charta Universitatum ve daha sonra 1999 yılında Avrupa ülkeleri tarafından imzalanan Bologna Deklarasyonu ile içeriği şekillendirilen bu özgürlükler (Oosterlinck, 2013, s. 42–44), üniversitelerdeki

Abstract

This study aims to examine the changes in the procedures and principles of obtaining academic titles in Turkish higher education from the proclamation of the new Republic, and the appointment of those who have these titles to academic positions. By applying the document analysis method, the changes in the law of universities, higher education laws, regulations for academic staff promotion and appointment, published in the Official Gazette since 1933, were examined. A total of twenty-two laws and regulations and the related changes were examined, which revealed that the highest number of changes were made in the titles and appointments of associate professors and professors (totally forty-eight) in the law of universities and higher education law. Nineteen changes were made regarding academic titles in the academic promotion and appointment regulations. To conclude, despite its long-established structure, Turkish higher education has made many significant and frequent changes to its academic title awarding and appointment procedures, primarily due to sociopolitical reasons.

Keywords: Academic assignment, academic promotion, academic titles, higher education, higher education administration.

akademik kadrolara yükselme ve atamanın da geleceğini ve şartlarını belirlemektedir. Nitekim akademik özgürlükleri ve üniversitelerin bağımsızlığını içselleştiren bir yükseköğretim sistemi, akademik kadrolara yükselmek ve atanmak isteyen bireyler açısından şeffaf ve denetlenebilir bir ortam yaratmaktadır.

Bu anlamda ülkemiz yükseköğretiminde akademik kariyer basamakları, doktora öğrenimi doktora (ya da bazı alanlardaki eşdeğer sayılan eğitim süreci) sonrası başlamaktadır. Doktora

İletişim / Correspondence:

Mesut Demirbilek
Milli Eğitim Bakanlığı, 60. Yıl Sarıgazi Ortaokulu, Sarıgazi Mah. Necip Fazıl Kısakürek Cad, Özçelik Sk. No. 2, Sancaktepe, İstanbul
e-posta: demirbilekmesut@gmail.com

Yükseköğretim Dergisi / TÜBA Higher Education Research/Review (TÜBA-HER), 12(2), 197–216. © 2022 TÜBA

Geliş tarihi / Received: Ekim / October 13, 2020; Kabul tarihi / Accepted: Eylül / September 17, 2021

Bu makalenin atıf künyesi / How to cite this article: Demirbilek, M., & Çetin, M. (2022). Cumhuriyetten günümüze yükseköğretimde akademik yükselme ve atama süreci. *Yükseköğretim Dergisi*, 12(2), 197–216. doi:10.2399/yod.21.810002

ORCID ID: M. Demirbilek 0000-0002-7570-7807; M. Çetin 0000-0002-1203-9098

süreci akademik kariyerlerde aşılması gereken bir bariyer olarak görülmekte ve akademik kariyer yapmak isteyen bireyler açısından doktora öncesi ve süreci içerisinde yapılan akademik çalışmalar, asgari düzeyde tutularak, yayınlar sonraya bırakılmakta ve böylece doktora unvanı elde etme ve daha sonra hızlı bir şekilde kariyer basamaklarında yükselmeye odaklanılmaktadır. Bu yönüyle düşünüldüğünde akademik yükselme ve atamalardaki kriterler, bireyleri etik dışı çeşitli yollar aramaya sevk etmektedir (Demirtaş, 2017, s. 79). Bu süreçler içerisinde akademik unvanı almak da yeterli olmamakta ve üniversitelerin belirli atanma şartları ile karşı karşıya kalınmaktadır. Nitekim unvan alıp atanamayan birçok akademisyen, bu durumu atama süreçlerinde eşitlik ve adaletin sağlanmamasına, informal ilişkilerin etkili olmasına ve bilimselliğin gözetilmemesine bağlamaktadır (Özdemir ve Özdoğru, 2018, s. 118).

Ülkemizde öğretim üyeliğine yükselmeye daha çok akademik başarı, sınav (mülakat gibi), yayın kriteri esas alınmakta ve ABD gibi ülkelerde olduğu gibi post doktora yapma, önceki akademik tecrübeler, deneyim, idari görevler yapmış olma gibi unsurların ağırlığı zayıf kalmaktadır. Daha çok baskın olarak bilimsel araştırma niceliğine dayanan bir süreç izlenmektedir (İpek & Gök, 2015). Bu yönüyle tarihsel olarak Türkiye'nin akademik unvan ve atama geçmişinde bu durumun ağırlıkta olduğu rahatlıkla görülebilmektedir. Ülkemiz bağlamında akademik unvan ve atamaları esas alan bu tarihsel değişim ve dönüşüm sürecinin irdelenmesi önem teşkil etmektedir. 87 yıllık bu sürecin irdelenmesinin, yükseköğretim özelinde karar vericilerin gelecek planlamalarına ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu yönüyle bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır. Türkiye yükseköğretiminde;

- Cumhuriyet öncesi akademik yükselme, unvan elde etme ve atama süreçleri nasıl gerçekleşmektedir?
- Cumhuriyet sonrası süreçte akademik unvanlar nasıl yapılandırılmıştır ve nasıl bir değişim süreci izlemiştir?
- Cumhuriyet sonrası çıkarılan üniversiteler kanunu ve yükseköğretim kanunlarında akademik yükselme ve atama kriterleri nelerdir?
- Cumhuriyet döneminden günümüze üniversiteler kanunu ve yükseköğretim kanunlarında akademik yükselme ve atama kriterlerinde yaşanan değişimler ve önemli noktalar nelerdir?
- Cumhuriyet döneminden günümüze öğretim üyeliğine yükselme ve atama yönetmeliklerinde unvan ve atama bağlamında meydana gelen değişim ve farklılıklar nelerdir?
- Akademik unvan ve atamalarda yaşanan değişiklikler daha çok hangi unvan/unvanlar bağlamında yoğunlaşmıştır?

Araştırmada öncelikle Cumhuriyet öncesi dönem ele alınmış daha sonra İstanbul Üniversitesinin kurulması ve yüksek-

köğretimin yapılandırılması süreci izlenerek Cumhuriyet sonrası dönem detaylı olarak incelenmiştir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgular hakkında çeşitli bilgiler ihtiva eden yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Bu yöntemde hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabilmesi araştırma problemi ile yakından ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 187–188).

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini Cumhuriyet döneminden 2020 yılına kadar Resmi Gazete'de yayınlanmış olan üniversiteler kanunu, yükseköğretim kanunları, öğretim üyeliğine yükselme ve atama yönetmelikleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise yükseköğretimde akademik unvanların elde edilmesi ve bu unvanları elde eden kişilerin atanma usul ve esasları ile ilgili değişiklikleri ihtiva eden toplamda 22 kanun ve yönetmelik oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, 1933–2020 yıllarını kapsayan ve resmi gazetede yayınlanmış olan üniversiteler kanunu, yükseköğretim kanunları, öğretim üyeliğine yükselme ve atama yönetmelikleri taranarak elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Doküman incelemesine bağlı olarak elde edilen veriler, tarihsel süreci içerisinde betimsel olarak sunulmuş ve daha sonra karşılaştırmalı tablo şeklinde analiz edilmiştir.

Bulgular

Cumhuriyet Öncesi Dönem

Osmanlı Devleti'nde eğitim, çoğu öğretim kademelerinde medreseler adı altında verilmekteydi ve medreseler çeşitli düzeylerde (Haşiye-i Tecrid, Miftah, Kırklık ve Hariç Elli, Dahil Elli, Altmışlı, Sahn) sınıflandırılmıştır. Bu medreseler içerisinde kademeli olarak en yüksek düzeyde olan medrese, Sahn-ı Seman veya diğer adıyla Medaris-i Semaniye denen sekiz yüksek düzeydeki (Ayasofya medresesi, Fatih medresesi, Eyüp medresesi, Süleymaniye medresesi gibi) medrese idi. Bugünkü anlamda yükseköğretim denilecek düzeyde eğitim verilen bu medreselerde müderrisler, müdler (müderris yardımcısı) ve danışmend denilen talebeler, hücre denilen odalarda kalmakta ve eğitim görmekteydiler. Bir medreseyi bitirip diğerine başlaya-

cak öğrenciyi “temessük”, Sahn’ı bitirene ise icazetname (diploma) verilmekteydi. Muiddler en yetenekli mezun danişmentlilerden seçilmekte olup müderrisin okuttuğu dersleri talebelere tekrar ettirmektedirler. Bu onlar için staj yapmak anlamına gelmekteydi. Müderrislerin seçimi konusunda ise Fatih Medresesinin vakfiyesinde belirtildiği gibi “*akli ve nakli ilimlerde benzeri az bulunan, kendisini öğretime adanmış, saygıdeğer kişiler arasından atanacağı*” şeklinde belirtilmiştir (Akyüz, 2001, s. 61–63).

Osmanlı Devleti’nde Haşiye-i Tecrid düzeyinde bir medreseden başlayarak Sahn düzeyinde bir medreseyi bitirene verilen icazet ile bu kişilerin müderris olmalarına imkan verilmekteydi. İcazetname alan kişiler, Anadolu veya Rumeli kazaskerinin “ruzname” ya da “matlap” denen defterine adlarını yazdırmakta ve bu kişiler (mülazimler) müderrislik kadroları boşaldıkça atamaları yapılmakta idi. Aynı zamanda atamaları yapılana kadar bir müderrisin yanında yardımcı olarak çalışmakta ve müderrisler tarafından bu şekilde yetiştirilmekteydi. Mülazim denilen bu müderris adayları atanırken öncelikle en alt düzeyde medrese olan Haşiye-i Tecrid medreselerine atanmakta daha sonra aşama kaydederek Sahn ve Ayasofya medreselerine kadar yükselmekteydiler. En son Süleymaniye Darülhadisî müderrisliği en yüksek payesine ulaşırlardı. Müderrisler genellikle Sahn düzeyinde bir medresede görev yaptıktan sonra maddi bakımdan daha iyi olan kadılığa geçmek istemişlerdir. Bu durum müderrisliğin bilimsel amaçlar dışında bir araç olarak kullanılmasına yol açmıştır. Müderrislerin aynı medresede kalmayıp daha sonra üst medrese ve kadılığa geçmeleri, onların alanlarında uzmanlaşmalarını ve özgün eserler vermelerini de engellemiştir. 15 ve 16. yüzyıllarda müderrislerin medreselerde terfi süresi üç yıl iken daha sonra bu süre kısaltılmıştır. Bir müderris üst düzeydeki bir medreseye boş olması ve başka istekli olmaması durumunda hemen tayin edilmekte ancak istekli başka kişilerin de olması durumunda sınav yapılmaktaydı. Dikkat çekici bir konu da müderrislerin muiddlik ve mülazımlığı parayla satması durumunda ilgili müderrisin görevden alınmasıydı. Bu anlamda adam kayırmaya yönelik cezai bir sonuç ortaya konulmuştur (Akyüz, 2001, s. 69–70).

Cumhuriyet Sonrası Dönem

Cumhuriyet sonrası dönemde ülkemiz yükseköğretimi modern anlamda değişime uğramış ve özellikle batı tarzı üniversite teşkilatlanmasının oluşturulmasına yönelik adımlar atılmıştır. Bu yönüyle Cumhuriyet döneminde yükseköğretimde modernleşme 1933 yılında Darülfünunun kapatılıp İstanbul Üniversitesinin açılmasıyla başlamaktadır. İsviçreli Prof. Albert Malche’nin hazırladığı rapor doğrultusunda İstanbul Üniversitesi adıyla batıdaki örnekleri gibi modern bir yükseköğretim kurumu oluşturulmaya başlanmıştır. Bu aşamalar çerçevesinde Darülfünunda çalışan müderrisler ve muiddler ile Darülfünun dışın-

da yurtdışında yetişmiş olan Türk akademisyenler ve yabancı profesörler, İstanbul Üniversitesinin öğretim kadrosunu oluşturmuştur (Namal, 2012). Bu yönleriyle bu tarihten itibaren ülkemiz yükseköğretimi ve akademik kadronun yükselme ve atamalarına yönelik önemli ve çok sayıda değişiklik yaşanmıştır. Bu değişiklikler aşağıda sırasıyla sunulmuştur.

2252 Sayılı Kanun ve İstanbul Üniversitesi Dönemi

1933 tarihinde Türk üniversite tarihi açısından değişimin başlangıcı olan İstanbul Darülfünunu kapatılmış ve yerine “İstanbul Üniversitesi” adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur. Bu kanunla İstanbul Darülfünunu ve ona bağlı olan bütün kurumlar, kadro ve teşkilatları ile beraber kaldırılmıştır. Yine bu kanunla yeni kurulacak bu üniversitedeki eğitim-öğretim, idare ve yabancı uzmanların kadrolarının düzenlenmesi ve görev tayini hakkı, Milli Eğitim Bakanlığına (Maarif Vekilliği) verilmiştir. Darülfünunun kapatılması dolayısıyla açıkta kalan öğretim üyeleri (müderris ve muallimler) İstanbul Üniversitesinde kurulmuş olan Telif ve Tercüme Heyetlerinde görevlendirilmiştir (İstanbul Darülfünununun İlgasına ve Maarif Vekâletince Yeni Bir Üniversite Kurulmasına Dair Kanun, 1933). Daha sonra 5 Nisan 1934 tarihinde çıkarılan 2397 sayılı Kanun ile Milli Eğitim Bakanlığına, İstanbul Üniversitesine alınmış veya alınacak olan yabancı uzmanlarla en fazla on seneyi geçmeyecek şekilde sözleşme imzalama yetkisi tanınmıştır (İstanbul Üniversitesinde İstihdam Olunacak Ecnebi Mütahasıslarla Aktolunacak Mukavelelere Dair Kanun, 1934). 1934 tarihinde yayınlanan İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi ile üniversite öğretim üyeliğine ait unvan ve atamalar detaylandırılmış ve netleştirilmiştir.

1367 Sayılı İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi

11 Ekim 1934 tarihli, 2/1367 sayılı bu talimatname ile İstanbul Üniversitesi öğretim üyeleri (tedris heyeti) olarak ordinaryüs, profesör ve doçentler belirtilmiştir. Ordinaryüs ve profesörlük kadrosuna atama için fakülte meclisi tarafından kadrosu boş bulunan iki veya üç aday gösterilmekte ve bu adayların her biri hakkında üniversite rektörü, üniversite heyetinin oyunu da alarak mütalaasını Milli Eğitim Bakanlığına bildirmekte ve Milli Eğitim Bakanı da bu adaylar arasından birini tercih etmekte ve atamasını yapmaktadır. Milli Eğitim Bakanı, önerilen adayları uygun bulmaz ise iade ederek başka adaylar gösterilmesini isteyebilmektedir. Bu talimatnameye göre ordinaryüsler ise profesörlerden seçilmekte ve ordinaryüs olabilmek için adayların; (i) en az beş yıl fiili olarak profesörlük yapmış olması, (ii) profesörlükte muvaffakiyet göstermiş olması, (iii) dersine ait kitap ve başka bilimsel yayınlara sahip olarak memlekette önemli bir itibar kazanmış olması şartı aranmaktadır. Üniversite profesörleri arasından bu niteliklere sahip olan yok ise üniversite di-

şından bu niteliklere sahip kişiler aday gösterilebilmektedir (İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi, 1934, madde 37-38-39).

Profesörler ise nitelikleri uygun olan doçentler arasından seçilmekte ve doçentlerin profesör olabilmeleri için; (i) doçentlikte yedi sene filli olarak hizmet etmiş olması, (ii) dersleri, çalışmaları ve bilimsel araştırmaları ve yayınları ile üniversitenin dikkate değer nitelikli bir unsuru olduğunu göstermiş olması gerekmektedir. Yedi yıl doçentlik yaptıktan sonra profesörlük niteliklerini haiz olamayan yani profesörlük vasıflarını kazanamayan doçentler, üniversite öğretim hizmetlerinden gayri hizmetlere geçirilmektedir (İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi, 1934, madde 39).

Üniversite doçentliği için ise adayların; (i) 40 yaşını aşmış olmamak, (ii) tayin edileceği fakülteden veya ona eşdeğer bir fakülteden veya yüksek mektepten mezun olmak, (iii) batı kültür dillerinden birini bu dillerde bilimsel inceleme yapabilecek ve yazacak şekilde iyi bilmek ve (iv) yapılacak sınavda başarılı olmak şartı aranmaktadır. Yapılacak sınavda eşit düzeyde başarı gösteren adaylar arasından iki lisans yapmış olanlar bir lisans yapmış olanlara, doktora yapmış olanlar lisans yapmış olanlara ve birden fazla yabancı dil bilenler bir dil bilenlere tercih edilmektedir. İki lisans bir doktora eşit sayılmaktadır. Doçentlik kadrosuna atanmak isteyenler, üniversitenin rektörlüğüne müracaat etmekte ve rektör, fakülte dekanının görüşünü aldıktan sonra kendi değerlendirmelerini Milli Eğitim Bakanlığına bildirmekte ve bakanlık talebi uygun görürse adayların sınavlarının gerçekleştirilmesi için üniversiteye havale etmekte ve sınavda başarılı olanların bakanlığın onayı ile doçentliğe ataması yapılmaktadır. Her sönestr sonunda ordinaryüs ve profesörler, kendilerine bağlı doçentlere o sönestr zarfında verdikleri görevleri doçentlerin ne derece yerine getirdiklerine dair bir raporu dekanlıklara bildirmekte ve dekanlar kendi değerlendirmelerini de ekleyerek rektöre ve rektör de kendi mütalaası ile birlikte bakanlığa sunmaktadır (İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi, 1934, madde 40-41-42-44).

Ordinaryüs, profesör ve doçentler her ders yılının sonunda yürüttükleri mesai ve müfredat programlarını uygulayıp uygulamadıklarını veya uygulayamama sebeplerini ve telafi çarelerini, derslerine ve meşgul oldukları bilim alanına ne katabildiklerini veya bunlara dair ne tür eserler yazabildiklerini, okuttukları derslerin kitap ve notlarını ne dereceye kadar hazırladıklarını bir rapor ile dekanlığa bildirmeye mecbur olup dekanlıklar kendi değerlendirmelerini de ekleyerek bu raporları rektörlüğe tevdi etmekte ve rektör de kendi değerlendirmelerini ekleyerek bu raporları Milli Eğitim Bakanlığına (Maarif Vekaleti) sunmaktadır. Aynı zamanda üniversitedeki her ordinaryüs, profesör ve doçentin kendi fakültesinde bir fişi bulunmakta olup bu fişe bir tahsil yılının bütün vakaları kaydedilmektedir (İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi, 1934, madde 46-49).

İstanbul Üniversitesinde akademik kadrolara yükseltimede göze çarpan en önemli niteliklerden biri özellikle atama konusunda son kararın Maarif Vekâletine verilmesi ve baskın olması, akademik özgürlük ve üniversite özerkliği açısından olumsuz değerlendirilebilecek bir durumdur. Bununla birlikte akademik kadrolara yükseltimede deneyime ve fiili olarak çalışmaya önem verildiği görülmektedir. Yine doçentlik kadrosuna atanmada sınavın bulunması ve yabancı dil şartının karşılanması da nitelikli doçent unvanı elde edilmesinde önemli ve kritik bir unsur olmuştur. Aynı zamanda akademik kadroda yer işgal eden kişilerin yıl sonunda icra ettikleri görev alanları ile ilgili hesap vermeye dayalı raporlar sunmaları da günümüz performans değerlendirme sistemlerine yönelik bir atf niteliği taşımakta olup kaliteyi sağlama yönünde dikkate değer bir nitelik taşımaktadır.

2252 sayılı kanun ve 1367 sayılı İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi ile Cumhuriyet dönemi üniversite anlayışının örnek nitelikler taşıyan akademik alt yapısı oluşturulmuş ve daha sonra aşağıda detayları belirtilen 1946 tarihli 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ile ülke çapına genişletilebilecek ve daha kurumsal biçimlendirmeler taşıyan değişiklikler gerçekleştirilmiştir.

4936 Sayılı Üniversiteler Kanunu Dönemi

13 Haziran 1946 tarihli Üniversiteler Kanunu'nda üniversite öğretim üyeleri; üniversite doçentleri, profesörler ve ordinaryüs profesörler olarak belirlenmiştir. Bu kanunda öğretim üyeliğinin başlangıcı olan üniversite doçentliği unvanının kazanılması sınavla gerçekleşmekte ve doçentlik sınavına girebilmek için adayların; (i) devlet memurlarında aranan genel şartlara sahip olması, (ii) öğretim görevi alacağı bilim koluyla ilgili bir yükseköğrenim diplomasından başka bilim doktorası yapmış olmak veya yurtdışında aldığı bilim doktorasının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanmış olması veya tıpta uzmanlık kollarından birinde birinci sınıf uzman yetkisi kazanmış olmak, (iii) doktor unvanını veya tıpta uzmanlık unvanını aldıktan sonra kendi bilim alanıyla ilgili bir işte en az iki yıl fiili olarak çalışmış bulunmak şartlarını karşılaması gerekmektedir. Doçentlik sınavı, ilgili bilim koluyla ilgili ordinaryüs profesör ve profesörlerden Üniversitelerarası Kurul tarafından belirlenen jüriler tarafından yılda bir kez yapılmaktadır. Doçentlik sınavından önce adaylar yabancı dil sınavından geçirilmekte ve başarılı olanlar kendi bilim alanı ile ilgili doçentlik sınavına girebilmektedirler. Üniversitelerde doçentlerin atamaları fakülte profesörler kurulunun seçim kararı üzerine rektörün teklifi ile Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu kanunda doçentlerin görevleri olarak; üniversite öğretim kurumlarında ordinaryüs profesör ve profesörlerin gösterecekleri yolda ders okutmak, pratik çalışmaları, uygulamaları, projeleri, seminerleri yönetmek, bilimsel araştırmalar ve yayınlar yapmak olarak belirlenmiştir (Üniversiteler Kanunu, 1946, madde 17-23).

Profesörlük unvanına yükselmeye ise doçentler arasında; (i) en az beş yıl fiili olarak üniversitelerde doçentlik yapmış olma veya doçent unvanını kazandıktan sonra yedi yıl uzmanlığı ile ilgili bir bilim veya meslek alanında çalışmış olmak, (ii) bilimsel yeterliliğini ve öğretim yeteneğini, doçentlik sınavını kazandıktan sonraki yayınları ve çalışmalarını tanıtmış olmak şartı aranmaktadır. Üniversite profesörlerinin görevleri ise; üniversite öğretim kurumlarında ders okutmak, pratik çalışmaları, uygulama ve proje işlerini, laboratuvar ve seminerleri yönetmek, bilimsel araştırmalar ve yayınlar yapmak olarak belirlenmiştir. Üniversite ordinaryüs profesörleri ise üniversitede bir kürsünün yönetimi için üniversite profesörleri arasından seçilmektedir. Ordinaryüs profesörlük unvanını elde etmek için; (i) en az beş yıl profesörlük yapmış olmak, (ii) üstün değerinde bilimsel araştırmalar, yayınlar yapmış olmak ve meslekteki üstün başarılarıyla tanınmış olmak şartları aranmaktadır. Bu kanunla aynı zamanda üniversite ordinaryüs profesörlerinin görevleri; üniversite öğretim kurumlarında bir kürsüyü idare etmek ve ders okutmak, pratik çalışmaları ve seminerleri yönetmek, bilimsel araştırmalar ve yayınlar yapma veya yaptırmak, kürsüsüne bağlı öğretim, bilim ve araştırma işlerinde ilgilileri görevlendirmek ve gerekenlerle işbirliği yapmak, bu alandaki çalışmaları düzenlemek ve denetlemek, kürsüsüne bağlı öğretim üyelerinin ve yardımcılarının çalışmalarını izlemek ve yetişmeleri için gerekli tedbirleri almak olarak belirlenmiştir. Profesör ve ordinaryüs profesörlerin atamaları, fakülte profesörler kurulunun seçimi, senatonun uygun bulması ve Milli Eğitim Bakanı'nın teklifi üzerine müşterek kararla gerçekleştirilmektedir (Üniversiteler Kanunu, 1946, madde 24-28).

İlgili kanun, ülkemiz yükseköğretimi ve üniversite tarihi açısından önemli bir ilki teşkil etmekte olup üniversite teşkilatlanması ve öğretimin düzenlenmesi açısından başlangıç niteliği taşımaktadır. Özellikle sonraki yıllarda kaldırılan ordinaryüs profesörlük unvanının bulunması bu yönüyle önem teşkil etmektedir. Yine günümüzde olduğu gibi Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarzı bir üst düzenleyici kurumun bulunmayarak üniversitelerin özerk bir yapıda bulunması da dikkate değer olup atamalarda, profesörler kurulu, senato ve en tepede Milli Eğitim Bakanlığının etkisinin olduğu görülmektedir. Tüm bu yönleriyle kanunun, her açıdan üniversite özerkliğine yönelik yapılandırılmış unsurlar taşıdığı görülmekte ve bu bağlamda modern üniversite yönetimi ve örgütlenmelerinin ülkemiz açısından önemli bir değerini teşkil etmektedir.

Üniversiteler Kanunu ile ilgili 1960 tarihinde "ordinaryüs profesör" unvanının kaldırılması ve profesörlüğe atamada Milli Eğitim Bakanı'nın devre dışı bırakılması gibi önemli değişiklikler getirilmiştir.

1960 Taribinde Üniversiteler Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler

27 Ekim 1960 tarihinde 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'nda yapılan değişikliklerle doçentliğe yükselmeye aranan şartlardan biri olan "doktor unvanını veya tıpta uzmanlık yetkisini aldıktan sonra kendi bilim ve meslek kolu ile ilgili bir işte en az iki yıl fiili olarak çalışmış olmak" kuralındaki "iki yıl" şartı dört yıla çıkarılmıştır. Yine doçentlik sınavı öncesi yapılan yabancı dil sınavında başarı sağlayamayan adayın isteği üzerine sınav kâğıdının jüri başkanı tarafından kendisine gösterilmesi kuralı ile adayın yazılı olarak itiraz etmesi durumunda itirazın Üniversitelerarası Kurul tarafından incelenip kesin karara bağlanması usulü getirilmiştir. Profesörlüğe atamada ise "Profesör ve ordinaryüs profesörlerin atamaları, fakülte profesörler kurulunun seçimi, senatonun uygun bulması ve Milli Eğitim Bakanı'nın teklifi üzerine müşterek kararla gerçekleştirilmektedir" kuralı "Profesörlerin tayinleri fakülte profesörler kurulunun seçimi ve senatonun uygun bulması üzerine müşterek kararla yapılır" şeklinde değiştirilmiştir. Yani Milli Eğitim Bakanı'nın teklifi kaldırılmıştır. Yine bu tarihte yapılan değişikliklerle 4936 sayılı kanunun 15. maddesi olan "Üniversite öğretim mesleği üyeleri, üniversite doçentleri, profesörleri ve ordinaryüs profesörleridir" usulü "Üniversite öğretim üyeleri, üniversite doçentleri ile üniversite profesörleridir" şeklinde değiştirilerek ordinaryüs profesörlük unvanı kaldırılmıştır (13.06.1946 Tarih ve 4936 Sayılı Üniversiteler Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Madde Eklenmesi Hakkında Kanun, 1960).

20 Haziran 1973 tarihinde ise 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu yürürlükten kaldırılmış ve 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu yayımlanmıştır. Aynı zamanda bu kanunla, üniversiteler üstü bir karar organı haline getirilen Üniversitelerarası Kurul, akademik yükselme ve atamada ilk merkezi organ haline gelmiş ve özellikle de doçentlik unvanını elde etmede önemli rol oynamaya başlamıştır.

1750 Sayılı Üniversiteler Kanunu Dönemi

20 Haziran 1973 tarihinde yürürlüğe konulan 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu'nda yardımcı doçentlik unvanı bulunmamakta olup ilgili kanunda doçent ve profesör unvanları ve atama usulleri belirlenmiştir. Bu kanuna göre üniversite doçentliği unvanı, sınav yolu ile kazanılmakta ve bu sınava girmek için adayların; (i) sınava gireceği bilim dalında doktora yapmış olmak, tıpta uzmanlık yetkisini kazanmak veya yurtdışında hak etmiş olduğu doktora veya uzmanlık yetkisinin doçentlik sınavına girmeye yeterli olduğunun Üniversitelerarası Kurul tarafından tespit edilmesi, (ii) sınava gireceği bilim dalı ile ilgili bir işte en az dört yıl çalışmış olma şartı aranmaktadır. Doçentlik sınavı, adayın sınava gireceği bilim dalındaki üniversite profesörleri

arasından (yeterli sayıda profesör yok ise en yakın bilim dalından) Üniversitelerarası Kurul tarafından ad çekme suretiyle kurulacak olan üniversitelerarası jüri tarafından yılda iki defa yapılmakta ve sınav yabancı dil, doçentlik tezi, “kollokyum” (doçentlik sözlü sınavı) ve deneme dersi aşamalarından oluşmaktadır. Yabancı dil sınavında yeterlilik sağlayamayan kişilere adayın isteği üzerine sınav kâğıdı gösterilmekte ve yazılı olarak itiraz etmesi durumunda ise Üniversitelerarası Kurul tarafından incelenmektedir. Doçentlik sınavını başarıları “üniversite doçenti” unvanını almaktadırlar. Doçentlik unvanı kazandıktan sonra üniversitelerde çalışmak isteyenler, bir veya birden fazla üniversite veya bağımsız fakültenin açık doçentlik kadrolarına üniversitelerin tüzüğüne göre fakülte kurulunun teklifi ve senatonun kararı üzerine rektör tarafından atanmaktadırlar (Üniversiteler Kanunu, 1973, madde 19-20-22).

Üniversite profesörleri ise üniversite doçentleri arasından atanmakta olup bu unvanı kazanmak isteyenlerin; (i) profesörlüğüne atanacağı bilim dalı ile ilgili bir işte, son bir yılını üniversitede kadrolu doçent olarak görev yapma şartı doğrultusunda en az beş yıl, bu şart sağlanmadığı takdirde ise en az yedi yıl çalışmış olmak, (ii) doçentlik unvanı aldıktan sonra yaptığı çalışma ve yayınlarla ilmi yeterliliğini ortaya koymak (çalışma veya yayınlardan birini ya da bu maksatla hazırlayacağı bir eseri profesörlük tezi olarak belirtir), (iii) doçentlik sınavında yeterliliğini ispat ettiği yabancı bilim dilinden başka bir yabancı bilim dilinde inceleme ve araştırma yapma yeterliliğine sahip olduğunu bir sınavla ispatlamış olma (bu sınav, yabancı dilde ilgili bilim dalında yazılmış metni Türkçeye çevirme şeklinde yapılmaktadır) şartı aranmaktadır. Profesörlük unvanı kazanmış olan kişilerin üniversitelerde kadrolara atanması ise fakülte kurulunun teklifi senatonun kararı üzerine müşterek kararname ile yapılmaktadır (Üniversiteler Kanunu, 1973, madde 23-24).

1750 sayılı kanunda görüldüğü şekliyle özellikle doçentlik unvanının kazanılmasında süreç, yeterlilikler ve objektif kriterler (sınav olması, ad çekme suretiyle jürinin belirlenmesi gibi) çerçevesinde süzgeçten geçirilerek ilerlemekte ve doçentlik ile profesörlükte unvan öncesi deneyime önem verilmektedir. Aynı zamanda yabancı dil yeterliliklerinin süreçte aktif bir rol oynaması dikkate değer bir unsurdur. Bununla birlikte yardımcı doçentlik unvanının bulunmaması bu kavramın 1980’li yıllarda üniversite eğitim hayatına girdiğini göstermektedir. Nitekim 4 Kasım 1981 tarihinde köklü bir değişiklik yapılarak 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu yürürlükten kaldırılarak 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu yayımlanmıştır. Bu kanunla akademik unvan yapısına “yardımcı doçentlik” unvanı eklenmiş ve özellikle üniversitelerarası çatı örgütlenme ve karar organı olan YÖK, üniversite akademik süreçlerinde belirleyici olmaya başlamıştır.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu Dönemi

4 Kasım 1981 tarihinde kabul edilen 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile öğretim üyeliğine “yardımcı doçentlik” adıyla üçüncü bir unvan eklenmiştir. Yardımcı doçentlik kadrosuna atama ile ilgili olarak üniversitelerde rektörlük tarafından ilana çıkılmakta ve fakültelerde dekan, enstitü ve yüksekokullarda ise müdürler, biri o birimin yöneticisi biri de üniversite dışından olmak üzere üç profesör veya doçent tespit ederek adaylar hakkında yazılı değerlendirme istemektedirler. Dekan veya ilgili müdür, değerlendirmeler sonrasında önerilerini rektöre sunmakta ve atama rektör tarafından yapılmaktadır. Yardımcı doçentler, bir üniversitede iki yıllık dönemler halinde en fazla üç defa atanabilmektedirler. Yardımcı doçentliğe başvurabilmek için adayların; (i) doktora veya tıpta uzmanlık unvanını kazanmış olma veya YÖK tarafından belirlenen belli sanat dallarında yeterlilik kazanmış olmaları, (ii) fakülte, enstitü veya yükseköğretim yönetim kurullarınca biri o dilin öğretim üyesi olmak üzere üç kişilik bir jüri tarafından adayın kendi bilim alanında Türkçe’den yabancı dile, yabancı dilden Türkçe’ye 150–200 kelimelelik bir çeviriyi içeren yabancı dil sınavını başararak olarak belirlenmiştir. Bir üniversitede boşalan yardımcı doçentlik kadrosuna, o üniversiteden doktora almış kişiler üç yıl geçmeden başvuramamaktadırlar (Yükseköğretim Kanunu, 1981, madde 23). Yine yabancı dil sınavı dört saat süreli olup sınav sırasında adaylar sözlük kullanabilmektedir. Bu sözlük aynı dilde olabileceği gibi Türkçe dâhil iki ayrı dilde de olabilmektedir. Sınav yapıldıktan sonra elde edilen başarı ile ilgili tutanak, sınav belgeleri ile birlikte dekanlığa, ilgili enstitü veya müdürlüğe gönderilmekte ve sınav sonuçları aynı gün tebliğ edilmektedir. Yabancı dil sınavında başarı gösterenler, özgeçmişlerini ve bilimsel yayınlarını, dört nüsha olarak ilgili dekanlığa veya müdürlüğe yabancı dil sınavının tebliğ tarihinden itibaren üç gün içerisinde teslim etmektedirler. Ardından yukarıda belirtilen diğer değerlendirme işlemleri gerçekleştirilmekte ve atama rektör tarafından yapılmaktadır (Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atama Yönetmeliği, 1982).

Doçentlik unvanına yükselmeye ise Üniversitelerarası Kurul tarafından yılda bir kez sınav düzenlenmektedir. Doçentlik sınavına katılabilmek için adayların; (i) doktora veya tıpta uzmanlık unvanını kazanmış olma veya YÖK tarafından belirlenen belli sanat dallarında yeterlilik kazanmış olmaları, (ii) orijinal bilimsel araştırma ve yayınlar yapmış olmaları, (iii) Üniversitelerarası Kurul tarafından belirlenen merkezi bir yabancı dil sınavından (mayıs ve kasım ayı olmak üzere yılda en az iki kere yapılmakta ve 100 üzerinden 70 alma şartı bulunmaktadır) başarılı olmaları, (iv) deneme dersinde başarılı olmaları gerekmektedir. Bu şartları sağlayan adaylar gerekli bilgi ve belgelerle birlikte başlıca bilim ve uzmanlık alanlarını bildirecek Üni-

versitelerarası Kurula başvurumaktadırlar. Üniversitelerarası Kurul, üç veya beş kişilik bir jüri tespit etmekte ve bu jüri eserleri inceleyerek sözlü sınava veya gerektiğinde uygulamalı sınava tabi tutarak bir raporla doçentlik unvanını vermektedir. Bu unvanı alan doçentler, rektörlüklerce ilan edilen üniversitelerdeki boş olan doçentlik kadrolarına başvurmakta (başvuruda adaylar özgeçmişlerini ve bilimsel yayınlarını dört nüsha olarak sunar) ve üniversite rektörlükleri tarafından biri ilgili birim yöneticisi, biri de üniversite dışından olmak üzere üç profesör görevlendirilerek adaylar hakkında rapor (bir ay içerisinde) hazırlanmakta ve rektör ilgili raporları ve yönetim kurullarının görüşünü dikkate alarak atamayı gerçekleştirmektedir. Doçentlik kadrosuna atanabilmek için en az üç yıl yardımcı doçentlik yapma ve doçentlik unvanı şartı aranmaktadır (Yükseköğretim Kanunu, 1981, madde 24-25). Yukarıda belirtilen deneme dersleri, Üniversitelerarası Kurulun belirleyeceği esaslar doğrultusunda üniversiteler tarafından yaptırılmakta ve başarılı olanlara rektörlük tarafından başarı belgesi verilmektedir. Deneme dersinde başarısız olanlar ise üç ay geçmeden tekrar deneme dersi için başvuru yapamamaktadırlar (Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atama Yönetmeliği, 1982).

Profesörlük unvanını elde etme ve atamada göz önüne alınan şartlar ise; (i) doçentlik unvanı alındıktan sonra en az iki yıl üniversitede olmak üzere beş yıl ilgili bilim dalında çalışmış olma, (ii) ilgili bilim dalında uygulamaya yönelik çalışmalar ve uluslararası düzeyde orijinal çalışmalar yapmış olma ve bunlara yönelik atıflar yapılmış olması (çalışmalardan birisi başlıca araştırma eseri olarak belirtilir), (iii) unvanı elde etmek için profesörlük kadrosuna atanmış olma şartı aranmaktadır. Bu şartları taşıyan adaylar, YÖK tarafından ilan edilen ve aranan nitelikleri belirten boş kadrolara yönelik başvuru gerçekleştirmektedir (başvuru sırasında adaylar, özgeçmişlerini, bilimsel yayınlarını, eğitim-öğretim faaliyetlerini, kongre ve konferans tebliğlerini, yönetiminde devam eden ve biten doktora, yüksek lisans çalışmalarını ve üniversite yönetimine katkılarını kapsayan dosyayı dilekçe ile YÖK Başkanlığına dört nüsha olarak teslim etmektedir). Ardından YÖK, adaylardan üniversite tercihlerini almakta ve bu müracaatları ilgili üniversitelere bildirmektedir. Başvuruları incelemek amacıyla (bir ay içerisinde) üniversite rektörü tarafından biri boş kadronun olduğu birimden, en az biri de üniversite dışından olmak üzere üç profesör görevlendirilmektedir. Bu değerlendirmeler (adayların bilimsel nitelikleri ve çalışmaları, yöneticilik, yapıcılık ve geliştiricilik özellikleri ile bilim adamı yetiştirme hususundaki çabaları ayrıntılı olarak belirtilir) doğrultusunda hazırlanan rapor rektör tarafından üniversite yönetim kuruluna sunulmaktadır ve yönetim kurulu görüşünü de alarak öne çıkan aday rektör tarafından YÖK Başkanlığına önerilmektedir. YÖK tarafından gerekli bulunduğu durumlarda ilgili üniversite rektörleri ve yetkili temsilcilerin de

katılacağı bir komisyonda durum incelenebilmektedir. Tüm süreç sonrasında tercih edilen aday YÖK tarafından atanmaktadır. Bir üniversitede açık bulunan profesörlük normuna aynı üniversitede son üç yıl doçentlik yapmış kişiler başvuru yapamamaktadırlar (Yükseköğretim Kanunu, 1981, madde 26). Profesörlüğe yükselme bir profesörlük kadrosuna atanma ile gerçekleşmektedir. Aynı zamanda yukarıda belirtilen unvanları kazanan kişiler, her unvan dönemi içerisinde yükseköğretim kurumlarında fiilen iki yıl görev yapmadıkları sürece yükseköğretim kurumları dışında bu unvanları kullanamamaktadırlar (Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atama Yönetmeliği, 1982).

2547 sayılı kanunun ilk haliyle oldukça profesyonel yükselme ve atama kriterlerine sahip olduğu görülmektedir. Özellikle yardımcı doçentlikte dil şartının sağlanması ve doçentlikte giriş sınavının hatta sözlü ve uygulama sınavının yapılabilmesi, günümüz atama ve yükselme kriterlerine göre daha objektif süreçleri kapsamaktadır. Atama ve yükselmelerde yayın kriteri ise günümüzle ortak niteliklere sahip olmasına rağmen günümüz atama ve yükselme kriterlerinde sınav (yabancı dil sınavı ve giriş sınavı gibi) şartının kaldırıldığı ve 2547 sayılı kanuna nazaran günümüzde tamamen adaylar hakkında yapılacak değerlendirme ve raporlamalara dayalı bir sisteme geçildiği görülmektedir. Günümüz atama kriterleri ile karşılaştırıldığında yardımcı doçent ve doçentlerin günümüzde olduğu gibi 1981 yılında da rektör tarafından atandığı fakat günümüze nazaran profesörlük atamalarının ise rektör tarafından değil YÖK tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu bağlamda bu kanunla birlikte özellikle profesörlük atamalarında YÖK, varlığını önemli ölçüde hissettirmeye başlamıştır.

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile ilgili 1983 tarihinde yapılan değişiklik ile özellikle doçentlik unvanını elde etmede önemli kriterlerden biri olan “deneme dersi” başarı kriteri kaldırılmıştır.

1983 Yılında 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu’nda Yapılan Değişiklikler

17 Ağustos 1983 tarihinde Yükseköğretim Kanunu’nda yapılan değişiklik ile yardımcı doçentlerin bir üniversitede iki yıllık dönemler halinde olmak üzere en fazla üç defa atanabilmeleri usulü kalmakla birlikte, her atama döneminde görev ilişkisinin kendiliğinden sona ermesi ve yeniden atama sırasında da ilk atama işlemlerinin uygulanması usulü getirilmiştir. Aynı zamanda doçentlik sınavına katılabilmek amacıyla 1981 yılında getirilen kriterlerden biri olan “Deneme dersinde başarılı olmak” kriteri kaldırılmıştır. Yine doçentliğe atamada ise rektörlükçe ilan edilecek olan boş kadrolar ilan edilirken “kadroların devamlı veya kısmi statüleri belirtilerek” ilan edilmesi kuralı getirilmiştir. Profesörlüğe yükselme şartlarında ise doçentlik un-

vanı aldıktan sonra en az beş yıl açık bulunan profesörlük kadrosu alanında çalışmış olma kuralı getirilmiş ve rektörlerin boşalan profesörlük kadrosunu YÖK'e bildirirken kadronun devamlı veya kısmi statüsünü de belirtmeleri şartı getirilmiştir (2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun, 1983). 1983 tarihinde yapılan bu değişikliklerle özellikle doçentliğe yükselmede “deneme dersi başarısı” kriterinin kaldırılmasının, nitelikli doçent kadrosunun oluşturulması açısından kısmen de olsa eksikliklere neden olduğu düşünülmektedir.

1986 yılında Yükseköğretim Kanunu'nda ve Öğretim Üyelğine Yükseltme ve Atama Yönetmeliği'nde yapılan değişiklikler ile özellikle yardımcı doçentlerin aynı üniversitede uzun süre görev yapmaları kısıtlanmış ve önemli büyükşehirler dışındaki üniversitelerde akademik kadro eksikliği yaratan çeşitli süre kısıtlamaları kaldırılmıştır.

1986 Yılında 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler

1986 yılında çıkarılan 260 no'lu Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile yardımcı doçentlerin bir üniversitede her seferinde ikişer veya üçer yıllık süreler için rektör tarafından en çok 12 yıla kadar atanabilmeleri kuralı getirilmiştir. Aynı zamanda 1981 yılındaki kanunda “*bir üniversitede açık bulunan profesörlüğe aynı üniversitede son üç yıl zarfında doçentlik görevinde bulunanlar müracaat edemezler*” kuralı; Ankara, İstanbul ve İzmir illeri dışındaki iller ile Üniversitelerarası Kurul tarafından başka bir yükseköğretim kurumunda eşdeğer bir eğitim programı bulunmadığının tespit edildiği durumlarda bu kuralın uygulanması şartını ortadan kaldırmıştır. Bu KHK ile aynı zamanda 1981 yılında kanunda belirtilen “*bir üniversitede boşalan yardımcı doçentlik kadrosuna o üniversiteden doktora veya tıpta uzmanlık veya belli bir sanat dalında yeterlilik kazananlar en az üç yıl geçmeden başvuramazlar*” kuralı ile doçentliğe atamada “*en az üç yıl bir yükseköğretim kurumunda yardımcı doçent olarak çalışmak*” şartı kaldırılmıştır (2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi ve Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 1986).

Yine 1 Şubat 1986 tarihinde 19006 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik değişikliği ile doçentliğe yükselme ve atamada “*Smav esasları, çoktan seçmeli, yazılı ve sözlü olmak üzere Üniversitelerarası Kurul'ca düzenlenir*” ifadesi “*Smav esasları, Üniversitelerarası Kurul'ca düzenlenir*” şeklinde değiştirilerek yapılacak sınavın şekli ile ilgili esaslar kaldırılmıştır (Öğretim Üyelğine Yükseltme ve Atama Yönetmeliğinin Bir Maddesinin Değiştirilmesi Bir Maddesinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik, 1986). Yine doçentlik sınav yönetmeliğinde yapılan değişikliklerle doçent adaylarının eserleri jüri tarafın-

dan incelenirken orijinal ve bilimsel nitelikte olması şartıyla doktora öncesi, doktora sürecinde ve doktora sonrasında yapılmış yayınların değerlendirmeye alınması sağlanmış ve yine aynı bilim ve sanat dalında eserlerin incelenmesi ve sözlü sınav aşamasında üç kez başarısız olan doçent adaylarının, bu bilim veya sanat dalında doçentlik için tekrar başvurmaları engellenmiştir (11 Temmuz 1983 Tarih ve 18104 Sayılı Resmî Gazete'de Yayımlanan Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik, 1986).

Yine 9 Ekim 1986 tarihinde 19246 sayılı Resmi Gazete'de yapılan değişikliklerle “*doçentlik unvanını aldıktan sonra en az iki yıl üniversitede olmak üzere beş yıl ilgili bilim alanında çalışmış olmak*” şartı “*doçentlik unvanını aldıktan sonra en az beş yıl, açık bulunan profesörlük kadrosu ile ilgili bilim alanında çalışmış olmak*” şeklinde esnetilerek değiştirilmiştir. Aynı zamanda profesörlüğe yükselmede aranan şartlardan biri olan uluslararası dergilerde yayımlanmış orijinal eserlere sahip olma ve atıf alma ve uygulama alanı bulunan dallarda uygulamaya yönelik çalışmalar yapma şartı ise “*Kendi bilim alanında uluslararası düzeyde orijinal eserler vermiş olmak ve uygulama alanı bulunan dallarda uygulamaya yönelik çalışmaları bulunmak*” şeklinde değiştirilmiş ve böylece uluslararası dergi ve atıf alma ibareleri kaldırılmıştır (Öğretim Üyelğine Yükseltme ve Atama Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi, Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Yönetmelik, 1986).

1989 yılında ise Yükseköğretim Kanunu'nda yapılan değişikliklerle özellikle profesörlüğe atama süreci ile ilgili üniversite rektörünün etkisini zayıflatan çeşitli düzenlemelere gidilmiştir.

1989 Yılında 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler

1989 yılında çıkarılan 369 nolu KHK ile 1981 yılı kanununda belirtilen profesörlük kadrosuna atanmada başvuran adayların durumlarını değerlendirmek üzere rektör tarafından üç profesörün belirlenmesi ve sonrasında bu profesörlerin adaylar hakkında inceleme raporu hazırlayarak rektöre sunması ve ardından rektörün üniversite yönetim kurulunun görüşünü alarak YÖK'e tercih bildirmesi şeklinde ilerleyen süreç değiştirilmiş ve Üniversitelerarası Kurul tarafından üç yıl süreli görev yapmak üzere, beş profesörden oluşan değerlendirme komisyonu kurulmuş ve bu komisyona kendi çalışma usullerini tespit etme ve alt komisyonlar kurma hakkı tanınmıştır. Süresi sona eren komisyon üyelerine aynı zamanda yeniden seçilme hakkı tanınmıştır. Bu değişikliklerle yine YÖK tarafından profesörlüğe atanmak için başvuran adayların tercihleri üniversitelere bildirilmekte ve üniversite rektörü, her bir aday hakkında adayların kendilerinin belirlediği üç profesörden görüş almakta ve adayların yayınlarını YÖK değerlendirme komisyonuna gönder-

mektedir. Ardından rektör, değerlendirme komisyonunun sonucunu ve yukarıda belirtilen üç profesörün görüşünü üniversite yönetim kuruluna sunmakta ve yönetim kurulunun görüşünü de aldıktan sonra bu üçlü değerlendirmeyi (değerlendirme komisyonu sonucu, üç profesörün yazılı görüşü ve üniversite yönetim kurulu görüşü doğrultusunda rektörün önerisi) YÖK'e sunarak atanmaları sağlanmaktadır (2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 1989).

369 nolu KHK ile özellikle rektörün profesörlüğe atamadaki etkisi kısmen azaltılmış ve adayların kendileri hakkında görüş alınabilecek üç profesör belirlemeleri dikkate değer olmakla birlikte aynı zamanda rektörün değerlendirme ve inceleme komisyonu oluşturmadaki yetkisinin YÖK'e devredilmesi, daha nitelikli ve objektif olabilecek çok taraflı değerlendirmeyi sürece katmıştır. Bu anlamda akademik nitelikleri esas alabilecek ve kişisel kayırmaları önleyebilecek bir sürece evrilmeye yönünde önemli bir adım atılmıştır.

369 nolu KHK ile Yükseköğretim Kanunu'nda yapılan değişiklikler ile ilgili olarak 23 Kasım 1989 tarihinde değişikliğe gidilmiş ve YÖK tarafından kurulan Değerlendirme Komisyonu üyelerinin görev süreleri beş yıla çıkarılmıştır (2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 1989).

9 Aralık 1989 tarihinde ise Yükseköğretim Kanunu'nda yapılan değişiklik ile profesörlüğe yükselme ve atamada belirtilen "Adaylar; *özgeçmişlerini, bilimsel yayımlarını, kongre ve konferans tebliğlerini, eğitim-öğretim faaliyetlerini, yönetiminde devam eden ve biten doktora, yüksek lisans (bilim uzmanlığı) çalışmalarını, üniversite yönetimine katkılarını kapsayan ve belgeleyen bir dosyayı dilekçe ile birlikte Yükseköğretim Kuruluna dört nüsha olarak teslim ederler*" kuralını "Adaylar; *özgeçmişlerini, bilimsel yayımlarını, kongre ve konferans tebliğleri ile bunlara yapılan atıfları, sanat eserlerini, icralarını ve bunlara ilişkin her türlü dokümanı, eğitim-öğretim faaliyetlerini, yönetimlerinde devam eden ve biten doktora veya sanatta yeterlik, yüksek lisans (bilim uzmanlığı) çalışmalarını, üniversite yönetimine katkılarını kapsayan ve belgeleyen bir dosya ile kendileri hakkında görüş alınabilecek üç profesörü belirten bir dilekçeyi dört nüsha olarak Yükseköğretim Kuruluna teslim ederler. Adaylar, bu başvurularında, yayımlarından birini başlıca araştırma eseri olarak gösterirler*" şeklinde değiştirilerek kongre ve konferans tebliğlerine yönelik atıfların yapılmasının, sanat eserlerinin ve yönetimlerinde biten veya devam eden sanatta yeterlik çalışmalarının değerlendirmede etkili olması sağlanmıştır. Aynı zamanda kendileri hakkında görüş alınabilecek referans kişilerin adaylar tarafından belirtilmesi de değerlendirmenin daha güçlü temellere oturmasını sağlamıştır (Öğretim Üyelğine Yükseltme ve

Atama Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik, 1989).

1991 yılında ise Yükseköğretim Kanunu'nda yapılan değişiklik ile profesör atamalarında belirleyici ve süreci yönlendiren YÖK devre dışı bırakılarak profesör atamalarında yetki üniversite rektörlerine devredilmiştir.

1991 Yılında 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler

29 Mayıs 1991 tarihinde yapılan değişiklikle, profesörlük kadrosuna atamada şartlardan biri olan "açık profesörlük kadrosuna şartları haiz doçentlerle, başka üniversitelerde en az üç yıl hizmet etmiş profesörler atanabilirler" ilkesindeki en az üç yıl şartı iki yıl olarak değiştirilmiştir. Yine yapılan bu değişiklikle üniversitelerde boşalan profesörlük kadrolarının ilanı YÖK'ten alınarak rektörlere verilmiş ve rektörlerin boşalan profesörlük kadrosu, aranan nitelikler ve kadronun devamlı veya kısmi statüsünü belirterek ilana çıkmaları kararlaştırılmıştır. Yine 369 nolu KHK ile profesörlük kadrosuna atanmada Üniversitelerarası Kurul tarafından üç yıl süreli görev yapmak üzere beş profesörden oluşan değerlendirme komisyonu kurulmuş olup üniversite rektörü, her bir aday hakkında adayların kendilerinin belirlediği üç profesörden görüş alarak adayların yayımlarını YÖK değerlendirme komisyonuna göndermekte, ardından rektör, değerlendirme komisyonunun sonucunu ve yukarıda belirtilen üç profesörün görüşünü üniversite yönetim kuruluna sunmakta ve yönetim kurulunun görüşünü de aldıktan sonra bu üçlü değerlendirmeyi YÖK'e sunarak atanmaları sağlamaktaydı. 29 Mayıs tarihli değişiklik ile YÖK değerlendirme komisyonu kaldırılmış ve üniversite yönetim kurulu tarafından en az üçü başka üniversiteden olmak üzere ilan edilen bilim alanıyla ilgili en az beş profesör seçilerek adaylar hakkında ayrı ayrı rapor hazırlamaları (iki ay içerisinde) ve üniversite yönetim kuruluna sunmaları, ardından üniversite yönetim kurulunun bu raporları göz önünde tutarak alacağı karar doğrultusunda rektör tarafından atanmaları usulü getirilmiştir. Kısacası profesör atamaları YÖK'ten alınarak yeniden üniversite rektörlerine devredilmiştir (2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Dört Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun, 1991).

21 Eylül 1991 tarihli ve 20998 sayılı Resmî Gazete'de yapılan değişiklikle "Adaylar; *özgeçmişlerini, bilimsel yayımlarını, kongre ve konferans tebliğleri ile bunlara yapılan atıfları, sanat eserlerini, icralarını ve bunlara ilişkin her türlü dokümanı, eğitim-öğretim faaliyetlerini, yönetimlerinde devam eden ve biten doktora veya sanatta yeterlik, yüksek lisans (bilim uzmanlığı) çalışmalarını, üniversite yönetimine katkılarını kapsayan ve belgeleyen bir dosya ile kendileri hakkında görüş alınabilecek üç profesörü belirten bir dilekçeyi dört nüsha olarak Yükseköğretim Kuruluna teslim ederler*" ku-

ralı “*Adaylar, özgeçmişlerini, bilimsel yayımlarını, kongre ve konferans tebliğleri ile bunlara yapılan atıfları, sanat eserlerini, icralarını ve bunlara ilişkin dokümanı, eğitim öğretim faaliyetlerini, yönetimlerinde devam eden ve biten doktora, sanatta yeterlik veya yüksek lisans (bilim uzmanlığı) çalışmalarını, üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne katkılarını kapsayan ve belgeleyen bir dosya ile birlikte bir dilekçeyi ilgili üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü rektörlüğüne ilanda gösterilen sayıda en az beş nüsha olarak teslim ederler*” şeklinde değiştirilerek akademik değerlendirmede YÖK devreden çıkarılarak üniversite rektörü etkin hale getirilmiş ve teslim edilecek olan belge nüshası en az beşe çıkarılmıştır. Aynı zamanda profesör adaylarının, kendileri hakkında görüş alınması konusunda üç profesör önerme kuralı da kaldırılmıştır. Yine profesörlük kadrosuna atanmada “*ilân edilen kadronun bulunduğu üniversitede son üç yıl içinde doçentlik görevinde bulunmuş olanlar atanamazlar*” kuralı kaldırılmıştır (Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atanma Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bir Maddenin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Yönetmelik, 1991). Görüldüğü gibi 1980 ve 1990’lı yıllar arasında atama yetkisindeki roller başta profesör atamaları olmak üzere YÖK ve üniversite rektörleri arasında sürekli değişkenlik göstermiştir.

1991 yılından 2006 yılına kadar on beş yıllık süreçte akademik yükselme ve atamada önemli bir düzenleme ve değişiklik meydana gelmemiş olup 20 Mayıs 2006 tarihinde yapılan değişiklik ile yardımcı doçentlik ve doçentlikte yabancı uyruklu olan kişilerin de denklik şartlarını yerine getirmek ve kendi dilleri dışında Üniversitelerarası Kurulun belirleyeceği bir dilden yabancı dil sınavına girerek bu sınavı başarmak, doçentlik sınavında başarı göstermek şartıyla üniversitelerde sözleşmeli çalışmaları ve bu unvanları elde etmeleri yasal hale getirilmiştir. Aynı zamanda profesörlüğe yükselmeleri ve atanmalarında da sahip oldukları diploma ile doçentliklerinin denklik belgelerini almış olmaları kaydıyla yardımcı doçentlik ve doçentlikte olduğu gibi görevlendirmeleri sağlanmıştır. Aynı zamanda bu unvanlara yükselme ve atanma sürecinde oluşturulan jüri ve lisansüstü eğitim ile ilgili oluşturulacak her türlü jürilerde yurtiçinde ya da YÖK tarafından tanınan yurtdışı yükseköğretim kurumlarında görev yapmakta olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ve yabancı ülke vatandaşı profesörlerin görevlendirilmesi de sağlanmıştır (Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atanma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 2006).

2008 yılında ise Yükseköğretim Kanunu’nda yapılan değişiklikler ile özellikle yardımcı doçentlik ve doçent atamalarında üniversitelerin ek koşullar belirleyebilmelerinin önü açılarak atama kriterlerinde üniversiteler arasında farklılıklara yol açan bir süreç başlamıştır.

2008 Yılında 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu’nda Yapılan Değişiklikler

18 Haziran 2008 tarihinde yapılan değişiklik ile yardımcı doçentliğe atamada 23. maddede belirtilen atama kriterlerinin yanında üniversitelerin, YÖK’ün onayını almak şartıyla bilimsel kaliteyi artırmak ve bilim disiplinleri arasındaki farklılıkları da gözeterek objektif ve denetlenebilir ek koşullar belirleyebilmelerinin önü açılmıştır. Bu tarihte yapılan değişiklikle yine doçentlik sınavının 1981 kanununda belirtilen yılda bir kez yapılması kuralı yılda iki kez olarak değiştirilmiştir. Aynı zamanda 1981 kanununda doçentlik jürisi ile ilgili olarak “*Üniversitelerarası Kurul 3 veya 5 kişilik jüri tespit eder*” kuralı “*Üniversitelerarası Kurul, adayın başvurduğu bilim veya sanat dalından beş kişilik bir jüri ve bu jüri için iki yedek üye tespit eder. İlgili bilim veya sanat dalında yeterli öğretim üyesinin bulunmaması halinde, jüri üç üye ile teşkil edilebilir*” şeklinde değiştirilmiştir. Bu değişiklikle doçentlik sınav jürisinde bulunan üyelerin, adayların akademik çalışmalarını değerlendirerek ayrıntılı ve gerekçeli rapor hazırlamaları ve bu raporu Üniversitelerarası Kurula göndermeleri istenmektedir. Değerlendirmeye esas alınan bu raporların bir örneği, eser incelemesi sonucu ile ilgili bildirim ile birlikte adaya gönderilmektedir. Eser incelemesinde başarılı bulunan adaylar jüri tarafından sözlü sınava tabi tutulmakta ve sözlü sınavda da başarılı olması halinde doçentlik unvanı verilmektedir. Yine doçentliğe atama konusunda ise yardımcı doçentliğe atamada olduğu gibi üniversitelere, YÖK’ün onayını almak şartıyla bilimsel kaliteyi artırmak ve bilim disiplinleri arasındaki farklılıkları da gözeterek objektif ve denetlenebilir ek koşullar belirleyebilme hakkı tanınmıştır (Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 2008).

Profesörlüğe atamada ise 1981 kanununda belirtilen “*doçentlik unvanını aldıktan sonra en az iki yıl üniversitede olmak üzere beş yıl ilgili bilim alanında çalışmış olmak*” kuralı “*en az beş yıl süreyle, açık bulunan profesörlük kadrosu ile ilgili bilim alanında çalışmış olmak*” olarak değiştirilmiştir. Yine hem yardımcı doçentlik hem doçentlikte belirtildiği gibi profesörlüğe yükseltilecek atamada da üniversitelere, YÖK’ün onayını almak şartıyla bilimsel kaliteyi artırmak ve bilim disiplinleri arasındaki farklılıkları da gözeterek objektif ve denetlenebilir ek koşullar belirleyebilme hakkı tanınmıştır. Yine 1991 tarihinde yapılan değişiklikte belirtilen “*en az üçü başka üniversiteden olmak üzere ilan edilen bilim alanıyla ilgili en az beş profesör seçilerek adaylar hakkında ayrı ayrı rapor hazırlamaları*” ibaresindeki “en az beş profesör” kavramı “beş profesör” olarak değiştirilmiştir (Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 2008).

Görüldüğü gibi 2008 yılında yapılan değişikliklerin en bariz özelliği ve en dikkat çeken unsuru belirtilen akademik kadrola-

ra atanmada üniversite yönetimlerinin ek şartlar belirleyebilme-leridir. Bu durum atama kriterlerinin üniversiteden üniversiteye değişmesine ve bazen de objektif olmayan kişiye özel kriterlerin öne sürülmesine neden olabilmektedir.

2018 yılında ise Yükseköğretim Kanunu'nda yapılan değişikliklerle "yardımcı doçentlik" unvanının "doktor öğretim üyesi" olarak yeniden adlandırılması başta olmak üzere bir dizi önemli düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

2018 Yılında 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler

22 Şubat 2018 tarihinde 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda yapılan değişiklik ile "Yardımcı Doçent" unvanı kaldırılmış ve bu unvan "Doktor Öğretim Üyesi" olarak değiştirilmiştir. Bu değişiklikte doktor öğretim üyesi kadrolarının açılması rektörlüklere verilmiş ve doktorasını bitirmiş (ya da tıp, diş hekimliği, eczacılık, veterinerlikte uzmanlık kazanmış veya belli sanat dallarında yeterliliğe sahip) olup rektörlük kadro duyurusuna başvuru yapmış olan kişiler (özgeçmişlerini, bilimsel çalışma ve yayınlarını kapsayan bir dosyayı dört nüsha olarak, süresi içerisinde rektörlüğe teslim etmek zorunluluğu bulunmaktadır) ile ilgili fakülte dekanı veya müdürü, 15 gün içerisinde üç profesör veya doçent kadrosunda bulunan doçenti tespit ederek (ilgili birimin bölüm başkanının profesör veya doçent olması durumunda bu kişinin jüride olması zorunludur) başvuran adayların her biri hakkında yazılı değerlendirme istemekte (bir ay içerisinde), ardından dekan veya ilgili müdür, yönetim kurullarının görüşünü aldıktan sonra önerilerini rektöre sunmaktadır. Doktor öğretim üyeliğine atama, en az bir en fazla dört yıllık görev süresini kapsayıcı şekilde rektör tarafından yapılmaktadır. Görev süresi sona eren doktor öğretim üyeleri yeniden atanabilmektedirler. Aynı zamanda üniversiteler, YÖK'ün onayını alarak atama kriterlerinde objektif ve denetlenebilir ek koşullar belirleyebilmektedirler (Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 2018).

Doçentlik başvuruları ise yılda iki kez alınmakta olup (12 Haziran 2020 tarihli ve 31153 sayılı yönetmelik ile üçe çıkarılmıştır; Doçentlik Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 2020) ilgili takvim Üniversitelerarası Kurul tarafından belirlenmektedir. Adaylar özgeçmişlerini, bilimsel çalışma ve yayınlarını kapsayan bir dosyayı dört nüsha olarak, süresi içerisinde rektörlüğe teslim etmek zorundadırlar (31153 sayılı yönetmelik ile başvuruların Üniversitelerarası Kurula elektronik ortamda yapılması şeklinde değişikliğe uğramıştır). Doçentlik başvurusunda bulunabilmek için; (i) doktora öğrenimini tamamlamış olmak (ya da tıp, diş hekimliği, eczacılık, veterinerlikte uzmanlık kazanmış veya belli sanat dallarında

yeterliliğe sahip olmak), (ii) YÖK tarafından belirlenen merkezi yabancı dil sınavından elli beş puan veya yine YÖK tarafından tanınan uluslararası bir yabancı dil sınavından eşdeğer puan almış olmak, (iii) Üniversitelerarası Kurulun görüşü doğrultusunda YÖK tarafından belirlenen yeterli sayı ve nitelikte özgün bilimsel yayın ve çalışmalara sahip olmak gerekmektedir. Üniversitelerarası Kurul, ilgili bilim ve sanat dalından beş kişilik asıl ve iki kişilik yedek jüri oluşturmakta olup jüri için yeterli sayı bulunmadığında ise jüri üç kişiden oluşturulmaktadır. Oluşturulan jüri üyeleri başvuran doçent adaylarının yayın ve çalışmalarını değerlendirerek ayrıntılı ve gerekçeli raporu Üniversitelerarası Kurula sunmakta ve bu raporların bir örneği ve yayın inceleme bildirim sonucu adaya gönderilmektedir. Üniversitelerarası Kurul tarafından yeterli yayın ve çalışması olduğu tespit edilen akademisyenlere doçentlik unvanı verilmektedir. Yine doktor öğretim üyesi atamalarında olduğu gibi doçentlik unvanı alınmasında da üniversiteler, YÖK'ün onayını alarak objektif ve denetlenebilir ek koşullar belirleyebilmektedir. Bu ek koşullar içerisinde sözlü sınav olması durumunda ise jüri, Üniversitelerarası Kurul tarafından belirlenmektedir (profesör olarak atanmış kişiler arasında YÖK personel veri tabanından objektif olarak seçilmektedir). Doçentlik unvanını elde eden kişilerin doçentlik kadrosuna atanması amacıyla üniversite rektörlükleri başvuru duyurusu yayınlamakta ve ardından başvuran adaylar ile ilgili inceleme yapmak amacıyla rektör tarafından biri ilgili birim yöneticisi (bölüm başkanının profesör olması durumunda jüri üyelerinden biri olması zorunludur), biri de üniversite dışından olmak üzere üç profesör tespit ederek her aday için ayrı ayrı olmak üzere rapor hazırlanmaktadır ve başvuru sayısına göre adaylar arasında tercihler bildirilmektedir. Tüm bu raporlar ve değerlendirmeler göz önüne alınarak rektör tarafından atama gerçekleştirilmektedir (Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 2018).

Profesörlük unvanına yükselmeye ise; (i) açık bulunan profesörlük kadrosu alanı ile ilgili olarak doçentlik sonrası beş yıl boyunca çalışma yapmış olma, (ii) doçentlik unvanı aldıktan sonra ilgili bilim dalında uluslararası özgün yayın ve çalışmalar yapmış olma (yayınlarından biri başlıca araştırma eseri olarak başvuru sırasında belirtilir) şartı aranmaktadır. Profesör adayları; özgeçmişlerini, bilimsel yayınlarını kongre ve konferans tebliğleri ile bunlara yapılan atıfları, sanat eserlerini, icralarını ve bunlara ilişkin dokümanı, eğitim-öğretim faaliyetlerini, yönetimlerinde devam eden ve biten doktora, sanatta yeterlik veya yüksek lisans çalışmalarını, üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne katkılarını kapsayan bir dosyayı altı nüsha olacak şekilde dilekçe ile rektörlüğe teslim etmek zorundadır. Aynı za-

manda hem doktor öğretim üyeliğinde hem de doçentlik atama kriterlerinde belirtildiği gibi profesörlükte de üniversiteler, YÖK onayı alarak objektif ve denetlenebilir ek şartlar belirleyebilmektedir. Profesörlük kadrosuna atanmada ise ilana başvuran adaylar ile ilgili olarak üniversite yönetim kurulu en az üçü başka üniversiteden olmak üzere ilgili bilim dalı alanıyla ilgili en az beş profesörü bir ay içerisinde görevlendirmekte ve bu kişiler her aday ile ilgili ayrı ayrı inceleme raporu hazırlamakta (iki ay içerisinde) ve başvuru sayısına göre tercihlerini bildirmektedirler. Bu raporlar ışığında üniversite yönetim kurulunun alacağı karar doğrultusunda atama rektör tarafından gerçekleştirilmektedir (Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 2018). Profesörlük, doçentlik veya doktor öğretim üyesi unvanlarını kazananlar, her unvan dönemi içinde yükseköğretim kurumlarında fiilen iki yıl görev yapmadıkları takdirde yükseköğretim kurumları dışındaki çalışmalarında bu unvanı kullanamamaktadırlar (Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atama Yönetmeliği, 2018).

Bu bilgiler ışığında yukarıda ifade edildiği şekliyle Şubat 2018 ile birlikte akademik yükselme ve atama kriterlerinde köklü değişiklikler yapılmış ve özellikle üniversite akademik kadrolarına atama konusundaki yetki, tüm unvan alanlarında üniversite rektörlerine devredilmiştir. Aynı zamanda üniversitelerin ek atama kriterleri belirleyebilmelerinin alt yapısı oluşturulmuştur. Yükselme ve atama sürecinde aday kişiler ile ilgili olarak yapılacak olan değerlendirme ve raporlamalarda her ne kadar üniversite dışından ve içinden akademisyenlerin görev alması sağlanmış olsa da üniversite rektörünün atamada ve kadro sürekliliğinin sağlanmasında belirleyici ve yetkili olması, oluşturulmak istenen evrensel akademik özgür ortamı kısmen de olsa olumsuz etkilemektedir. Yine üniversitelerin ek atama kriterleri belirlemeleri ise atamalarda kişilere yakınlık derecesi gibi objektif olmayan unsurların sürece dâhil edilerek akademik anlayışla bağdaşmayan çürümeye neden olabilecek riskler ortaya çıkarabilmekte ve diğer tüm standart kriterlerin işlevsiz kalmasına neden olabilmektedir. Nitekim YÖK Denetleme Kurulu Başkanlığının kendi internet sitesinde yayınladığı bilgi notunda bu konu hakkında gelen şikâyetlere değinilmiş ve üniversitelerin akademik personel almak için çıktıkları bazı ilanlarda bir adayı işaret eden ek koşullar belirlediklerini, bunun diğer adayların başvurularını ve akademik rekabeti engellediğini, ilandaki ek koşullar ile adayların

yayınlarının ve tezlerinin benzer nitelikler taşıdığını, ilanlarda bazen bilimsel kaliteyi artırma amacı dışına çıktığını belirterek üniversiteleri bu konuda uyarmıştır.^[1] YÖK üniversiteleri bu konuda uyarmasına rağmen Resmi Gazete’de yayınlanan çeşitli akademik ilanlarda bu tarz örnekler varlığını devam ettirmektedir. Örneğin bir üniversitenin 21.11.2020 tarihli ve 31311 sayılı Resmi Gazete ilanında eğitim yönetimi alanında doktor öğretim üyesi ihtiyacı belirtilmekte ve ilanda çeşitli ek koşullar sunulmaktadır, aranan niteliklerde “işletme alanında doktora ve örgütsel davranış üzerine çalışmalar yapmış olma” şartı koşularak ilgili programdan (eğitim yönetimi) mezun olanların başvuru ve rekabet hakkı ortadan kaldırılmıştır.^[2] Bununla birlikte YÖK tarafından 11.02.2021 tarihinde yapılan basın duyurusunda ise “YÖK Akademik Kariyer-Liyakat Platformunun” kurulduğu müjdesi verilerek akademiye liyakatın temele alınacağı bir platformun kurulduğu, doktora mezunları ile üniversitelerin bu platformda biraraya getirileceği belirtilmiştir.^[3] Ancak, bu platformun kurulmasından sonra bile Resmi Gazete’de yayınlanan akademik ilanların çoğunda bireyleri tarif eden ve başvuruları, rekabeti engelleyen ilanlara^[4] devam edilmiştir.

Yukarıda detayları paylaşılan seksen yedi yıllık süreç içerisindeki akademik unvanların elde edilmesi, atamalarda usul ve esaslar ile yaşanan değişim süreci, odak noktaları temele alınarak çeşitli başlıklar altında ■ Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tabloda görüldüğü gibi Türk üniversite yapısının tarihsel sürecinde unvan bağlamında ordinaryüs profesörlük unvanı 1970’li yıllardan itibaren kaldırılmış ve 1981 yılından itibaren ise yardımcı doçentlik unvanı üniversite literatürüne girmiştir. Yardımcı doçentlik unvanı 2018 yılından itibaren doktor öğretim üyeliği adını almıştır. Atamayı gerçekleştiren kurum bağlamında bakıldığında 1960’lı yıllara kadar Milli Eğitim Bakanlığı atamalarda baskın iken daha sonraki yıllarda atama yetkisi, üniversite rektörü ve YÖK arasında değişkenlik göstermiştir. Unvanların elde edilmesinde gerekli şartlar bağlamında profesörlük unvanının elde edilmesinde daha çok açık kadronun bulunduğu bilim dalında beş yıl doçentlik yapma ve bu alanla ilgili özgün yayınlar yapma nitelikleri ön plana çıkarken, doçentlik unvanına yükselmeye ise daha çok yabancı dil yeterliği, doçentlik sınavı, ilgili bilim dalıyla ilgili deneyim (iki ile dört yıl arasında değişkenlik göstermiştir), sözlü sınav, deneme dersi, yayın kriterleri gibi nitelikler ön plana çıkmıştır.

[1] Bkz. <https://denetleme.yok.gov.tr/yayinlar-raporlar/bilgi-notlari>

[2] Bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/ilanlar/eskiilanlar/2020/11/20201121-4-10.pdf>

[3] Bkz. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2021/yok-akademik-kariyer-liyakat-projesi-tanitildi.aspx>

[4] Bkz. 19 Ağustos 2021 tarihli ve 31573 sayılı Resmi Gazete’deki bir devlet üniversitesinin eğitim bilimleri alanındaki ilanları: <https://www.resmigazete.gov.tr/ilanlar/eskiilanlar/2021/08/20210819-4.htm>

■ **Tablo 1.** 1933 yılından 2020 yılına yükseköğretimde akademik unvan elde etme, akademik yükselme ve atamalarda yapılan değişiklikler.

11 Ekim 1934 Tarihli İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi	
Öğretim üyeleri	<ul style="list-style-type: none"> • Ordinaryüs • Profesörler • Doçentler
Ordinaryüs profesörlük, profesörlük ve doçentlik atamasını yapan kurum	<ul style="list-style-type: none"> • Maarif Vekâleti
Ordinaryüs profesörlüğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • 5 yıl fiili profesörlük yapma • Muvaffakiyet gösterme • Mesleki itibar kazanma
Profesörlüğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • Doçentlikte fiili olarak yedi sene çalışma • Çalışmaları ile öne çıkma
Doçentliğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • 40 yaş şartı • Fakülte veya yüksek mektep mezunu olma • Yabancı dil bilme • Sınavda başarılı olma
Olumsuzluklar	<ul style="list-style-type: none"> • Atama konusunda son kararın Maarif Vekâleti'ne verilmesi
Olumlu yönler	<ul style="list-style-type: none"> • Akademik kadroda yer işgal eden kişilerin yıl sonunda icra ettikleri görev alanları ile ilgili hesap vermeye dayalı raporlar sunmaları • Akademik kadrolara yükseltimede deneyime ve fiili olarak çalışmaya önem verilmesi
13 Haziran 1946 Tarih ve 4936 Sayılı Üniversiteler Kanunu	
Öğretim üyeleri	<ul style="list-style-type: none"> • Ordinaryüs • Profesörler • Doçentler
Ordinaryüs profesörlük, profesörlük ve doçentlik atamasını yapan kurum	<ul style="list-style-type: none"> • Doçentlikte Milli Eğitim Bakanlığı • Ordinaryüs ve profesörlükte Milli Eğitim Bakan'ının teklifi üzerine müşterek kararlar
Ordinaryüs profesörlüğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • En az beş yıl profesörlük yapmış olma • Meslekteki üstün başarılarla tanınmış olma
Profesörlüğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • Beş yıl fiili olarak üniversitelerde doçentlik yapmış olma • Bilimsel yeterliliğini çalışmalarıyla tanıtmış olma
Doçentliğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • Sınav şartı (yılda bir kez) • Sınav öncesi yabancı dil yeterliliği <p>Sınava girebilmek için:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Devlet memurlarında aranan genel şartlara sahip olma - Bilim doktorası yapmış olma - Bilim alanıyla ilgili bir işte en az iki yıl fiili olarak çalışmış olma
Olumsuzluklar	<ul style="list-style-type: none"> • Doçentlikte atamaya Milli Eğitim Bakanlığının yetkili kılınması
Olumlu yönler	<ul style="list-style-type: none"> • YÖK tarzı bir üst düzenleyici kurumun bulunmaması • Üniversitelerin özerk bir yapıda bulunması
27 Ekim 1960 Tarih ve 4936 Sayılı Üniversiteler Kanunu'nda Değişiklik	
Ordinaryüs profesörlük, profesörlük ve doçentlik atamasını yapan kurum	<ul style="list-style-type: none"> • Profesörlerin tayinlerinde Milli Eğitim Bakan'ının teklifi kaldırılmıştır. Tamamen müşterek kararlar atama yapılmıştır.
Doçentliğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • Bilim alanıyla ilgili bir işte en az 4 yıl çalışmış olma • Yabancı dil sınavında başarılı olmayanlara sınav kâğıdının gösterilmesi ve yazılı itiraz
Olumlu yönler	<ul style="list-style-type: none"> • Profesörlük atamalarında bakan teklifinin kaldırılması • Yabancı dil sınavında sınav kâğıdı incelemesi ve itiraz

Tablo 1. [Devam] 1933 yılından 2020 yılına yükseköğretimde akademik unvan elde etme, akademik yükselme ve atamalarda yapılan değişiklikler.

20 Haziran 1973 Tarih ve 1750 Sayılı Üniversiteler Kanunu	
Öğretim üyeleri	<ul style="list-style-type: none"> Doçentler Profesörler
Profesörlük ve doçentlik atamasını yapan kurum	<ul style="list-style-type: none"> Doçentlikte rektör Profesörlükte senatonun kararı üzerine müşterek kararname ile
Profesörlüğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> Son bir yılını üniversitede kadrolu doçent olarak görev yapma şartı doğrultusunda en az 5 yıl bilim dalı alanında çalışmış olma veya üniversite şartı hariç 7 yıl çalışmış olma Çalışma ve yayınlarla ilmi yeterliliğini ortaya koyma Doçentlik sınavında yeterliliğini ispat ettiği yabancı bilim dilinden başka bir yabancı bilim dilinde inceleme ve araştırma yapma yeterliliğine sahip olduğunu bir sınavla ispatlamış olma
Doçentliğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> Sınav şartı (yılda 2 defa) <p>Sınava girmek için;</p> <ul style="list-style-type: none"> Doktora, tıpta uzmanlık yapma İlgili bilim dalı ile ilgili en az 4 yıl çalışma <p>Sınav konuları:</p> <ul style="list-style-type: none"> Yabancı dil Doçentlik tezi Kollokyum (sözlü sınav) Deneme dersi
Olumsuzluklar	<ul style="list-style-type: none"> Doçentlik atamasında rektörün yetkili kılınması
Olumlu yönler	<ul style="list-style-type: none"> Doçentlik unvanının kazanılmasında yeterlilikler ve objektif kriterlerin esas alınması Doçentlik ve profesörlükte deneyim şartlarının olması
4 Kasım 1981 Tarih ve 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu	
Öğretim üyeleri	<ul style="list-style-type: none"> Yardımcı Doçentler Doçentler Profesörler
Profesör, doçent ve yardımcı doçent atamasını yapan kurum	<ul style="list-style-type: none"> Yardımcı doçentlik ve doçentlikte rektör Profesörlükte YÖK
Profesörlüğe yükselme ve atama	<p>Profesörlük unvanını elde etmek için:</p> <ul style="list-style-type: none"> Doçentlik unvanı alındıktan sonra en az iki yılı üniversitede olmak üzere beş yıl ilgili bilim dalında çalışmış olma İlgili bilim dalında uygulamaya yönelik çalışmalar ve uluslararası düzeyde orijinal çalışmalar yapmış olma Bir profesörlük kadrosuna atanmış olma
Doçentliğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> Sınav şartı (yılda bir kez) <p>Sınava girmek için:</p> <ul style="list-style-type: none"> Doktora veya tıpta uzmanlık almış olma Orijinal bilimsel araştırma ve yayınlar yapmış olma Merkezi bir yabancı dil sınavından başarılı olma Deneme dersinde başarılı olma Doçentlik kadrosuna atama için en az üç yıl yardımcı doçentlik yapma ve doçentlik unvanı şartı aranmaktadır.
Yardımcı doçentliğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> Doktora veya tıpta uzmanlık Kendi bilim alanında Türkçe'den yabancı dile, yabancı dilden Türkçe'ye 150–200 kelimelik bir çeviriyi içeren yabancı dil sınavını başarması
Olumsuzluklar	<ul style="list-style-type: none"> Yardımcı doçentlik ve doçentlik atamalarında rektörün yetkili kılınması YÖK'ün yavaş yavaş üniversite iç işlerine ve atamalara müdahil olmaya başlaması
Olumlu yönler	<ul style="list-style-type: none"> Yardımcı doçentlikte dil şartının sağlanması ve doçentlikte giriş sınavının hatta sözlü ve uygulama sınavının yapılabilmesi
17 Ağustos 1983 Tarih ve 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda Değişiklik	
Profesörlüğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> Doçentlik unvanı alındıktan sonra en az beş yıl açık bulunan profesörlük kadrosu alanında çalışmış olma kuralı getirilmiştir. Rektörlerin boşalan profesörlük kadrosunu YÖK'e bildirirken kadronun devamlı veya kısmi statüsünü de belirtmeleri şartı getirilmiştir.
Doçentliğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> Deneme dersinde başarılı olma şartı kaldırılmıştır. Doçentliğe atamada rektörlük tarafından ilan edilen boş kadroların "devamlı ve kısmi statülerinin" belirtilmesi esası getirilmiştir.
Olumlu yönler	<ul style="list-style-type: none"> Kadro statülerinin belirtilmesi Profesörlükte ilgili bilim dalında deneyime önem verilmesi

■ **Tablo 1.** [Devam] 1933 yılından 2020 yılına yükseköğretimde akademik unvan elde etme, akademik yükselme ve atamalarda yapılan değişiklikler.

1986 Yılı 260 No'lu KHK ile 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda Değişiklik	
Profesörlüğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • Bir üniversitede açık bulunan profesörlüğe aynı üniversitede son üç yıl zarfında doçentlik görevinde bulunanlar müracaat edemezler kuralı Ankara, İstanbul ve İzmir illeri dışındaki iller için kaldırılmıştır.
Doçentliğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • En az üç yıl bir yükseköğretim kurumunda yardımcı doçent olarak çalışmak şartı kaldırılmıştır.
Yardımcı ile yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • Yardımcı doçentlerin bir üniversitede her seferinde ikişer veya üçer yıllık süreler için en çok 12 yıla kadar atanabilmeleri kuralı getirilmiştir. • Br üniversitede boşalan yardımcı doçentlik kadrosuna o üniversiteden doktora veya tıpta uzmanlık veya belli bir sanat dalında yeterlilik kazananlar en az üç yıl geçmeden başvuramazlar kuralı kaldırılmıştır.
Olumsuzluklar	<ul style="list-style-type: none"> • Doçentliğe geçişte yardımcı doçentlerin deneyimleri görmezden gelinmiştir. • Ankara-İstanbul ve İzmir illerinin şart koşulması eşitliğe aykırıdır.
Olumlu yönler	<ul style="list-style-type: none"> • Yardımcı doçentliğe geçişte kendi üniversitesinde doktora eğitimini tamamlamış olmasının dezavantajının kaldırılmış olması
1989 Yılı 369 No'lu KHK ile 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda Değişiklik	
Profesörlüğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • Profesörlük kadrosuna atanmada adayların değerlendirilmesi için Üniversitelerarası Kurul tarafından beş profesörden oluşan değerlendirme komisyonu kurulmuştur. • Üniversite rektörü, her bir aday hakkında adayların kendilerinin belirlediği üç profesörden görüş almakta ve adayların yayınlarını YÖK değerlendirme komisyonuna göndererek üniversite yönetim kurulu görüşü doğrultusunda rektörün önerisi YÖK'e sunulularak atanmaları sağlanmaktadır.
Olumlu yönler	<ul style="list-style-type: none"> • Profesörlüğe atamada rektörün etkisi kısmen azaltılmış ve çoklu değerlendirme yapılmıştır. • Profesörlüğe atamada adayların kendileri hakkında görüş alınabilecek üç profesör belirlemeleri • Profesörlüğe atamada rektörün değerlendirme ve inceleme komisyonu oluşturmadaki yetkisinin YÖK'e devredilmesi
29 Mayıs 1991 Tarih ve 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda Değişiklik	
Profesörlük atamasını yapan kurum	<ul style="list-style-type: none"> • Profesör atamaları rektöre devredilmiştir.
Profesörlüğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • "...açık profesörlük kadrosuna şartları haiz doçentlerle, başka üniversitelerde en az üç yıl hizmet etmiş profesörler atanabilirler" ilkesindeki en az üç yıl şartı iki yıl olarak değiştirilmiştir. • Boşalan profesörlük kadrolarının ilanı YÖK'ten alınarak rektörlere verilmiştir. • Profesörlüğe atamada YÖK değerlendirme komisyonu kaldırılmış ve üniversite yönetim kurulu tarafından en az üçü başka üniversiteden olmak üzere ilan edilen bilim alanıyla ilgili en az beş profesör seçilerek adaylar hakkında ayrı ayrı rapor hazırlamaları ve üniversite yönetim kuruluna sunmaları, ardından üniversite yönetim kurulunun bu raporlarını göz önünde tutarak alacağı karar doğrultusunda rektör tarafından atanmaları usulü getirilmiştir.
Olumsuzluklar	<ul style="list-style-type: none"> • Profesör atamalarının YÖK'ten alınarak üniversite rektörlerine devredilmesi
18 Haziran 2008 Tarih ve 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda Değişiklik	
Profesörlüğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • 1981 kanununda belirtilen "doçentlik unvanını aldıktan sonra en az iki yılı üniversitede olmak üzere beş yıl ilgili bilim alanında çalışmış olmak" kuralı "en az beş yıl süreyle, açık bulunan profesörlük kadrosu ile ilgili bilim alanında çalışmış olmak" olarak değiştirilmiştir. • Profesörlüğe yükseltilerek atamada da üniversitelere ek şartlar belirleme hakkı tanınmıştır. • 1991 tarihinde yapılan değişiklikte belirtilen "en az üçü başka üniversiteden olmak üzere ilan edilen bilim alanıyla ilgili en az beş profesör seçilerek adaylar hakkında ayrı ayrı rapor hazırlamaları" ibaresindeki "en az beş profesör" kavramı "beş profesör" olarak değiştirilmiştir.
Doçentliğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • Doçentlik sınavının yılda bir kez yapılması kuralı yılda iki kez olarak değiştirilmiştir. • 1981 kanununda belirtilen doçentlik jürisi ile ilgili olarak "Üniversitelerarası Kurul 3 veya 5 kişilik jüri tespit eder" kuralı "Üniversitelerarası Kurul, adayın başvurduğu bilim veya sanat dalından beş kişilik bir jüri ve bu jüri için iki yedek üye tespit eder." şeklinde değiştirilmiştir. • Doçentliğe yükselmede jüri eser incelemesi yapmakta ve eser incelemesi sonucu örnek raporla birlikte adaya gönderilmekte ve daha sonra eser incelemesinde başarılı bulunan adaylar sözlü sınava katılmakta ve başarılı olanlar doçentliğe yükselmektedir. • Doçentliğe atamada üniversitelere ek şartlar belirleme hakkı tanınmıştır.
Yardımcı doçentliğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • Yardımcı doçentlikte YÖK'ün onayını almak şartıyla üniversitelere ek şartlar belirleme hakkı tanınmıştır.
Olumsuzluklar	<ul style="list-style-type: none"> • Yardımcı doçentlik, doçentlik ve profesörlüğe atamada üniversitelere, ek şartlar getirme ve yayınlama hakkı tanınması

Tablo 1. [Devam] 1933 yılından 2020 yılına yükseköğretimde akademik unvan elde etme, akademik yükselme ve atamalarda yapılan değişiklikler.

22 Şubat 2018 Tarih ve 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler	
Öğretim üyeleri	<ul style="list-style-type: none"> • Doktor öğretim üyesi • Doçentler • Profesörler
Profesörlük, doçentlik ve doktor öğretim üyeliği atamasını yapan kurum	<ul style="list-style-type: none"> • Doktor öğretim üyeliğinde rektör • Doçentliğe yükselmede Üniversitelerarası Kurul, atamada ise rektör • Profesörlükte rektör
Profesörlüğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • Profesörlük unvanına yükselmede:<ul style="list-style-type: none"> - Açık bulunan profesörlük kadrosu alanı ile ilgili olarak doçentlik sonrası 5 yıl boyunca çalışma yapmış olma - Doçentlik unvanı aldıktan sonra ilgili bilim dalında özgün yayın ve çalışmalar yapmış olma • Profesörlük kadrosuna başvuran adaylar ile ilgili olarak üniversite yönetim kurulu en az üçü başka üniversiteden olmak üzere ilgili bilim dalı alanıyla ilgili beş profesör görevlendirmekte ve bu kişiler her aday ile ilgili ayrı ayrı inceleme raporu hazırlamakta ve başvuru sayısına göre tercihlerini bildirmektedirler. Bu raporlar ışığında üniversite yönetim kurulunun alacağı karar doğrultusunda atama rektör tarafından yapılmaktadır. • Profesörlüğe atamada üniversite ek şartlar yayınlayabilmektedir.
Doçentliğe yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • Doçentlik başvuruları yılda iki kez (2020 yılında çıkarılan yönetmelik ile üçe çıkarılmıştır) alınmakta olup ilgili takvim Üniversitelerarası Kurul tarafından belirlenmektedir. • Doçentlik unvanına başvuruda:<ul style="list-style-type: none"> - Doktora öğrenimini tamamlamış olmak - YÖK tarafından belirlenen merkezi yabancı dil sınavından elli beş puan veya yine YÖK tarafından tanınan uluslararası bir yabancı dil sınavından eşdeğer puan almış olmak - Üniversitelerarası Kurulun görüşü doğrultusunda YÖK tarafından belirlenen yeterli sayı ve nitelikte özgün bilimsel yayın ve çalışmalara sahip olmak şartı aranmaktadır. • Üniversitelerarası Kurul, ilgili bilim ve sanat dalından beş kişilik asil ve iki kişilik yedek jüri oluşturmakta olup jüri için yeterli sayı bulunmadığında ise jüri üç kişiden oluşturulmaktadır. • Jüri üyeleri başvuran doçent adaylarının yayın ve çalışmalarını değerlendirerek ayrıntılı ve gerekçeli raporları Üniversitelerarası Kurula sunmaktadır. • Üniversitelerarası Kurul tarafından yeterli yayın ve çalışması olduğu tespit edilen akademisyenlere doçentlik unvanı verilmektedir. • Doçentliğe atamada ise üniversite rektörlükleri başvuru duyurusu yayınlamak ve ardından başvuran adaylar ile ilgili inceleme yapmak amacıyla rektör tarafından biri ilgili birim yöneticisi, biri de üniversite dışından olmak üzere üç profesör tespit ederek her aday için ayrı ayrı olmak üzere rapor hazırlatılır ve başvuru sayısına göre adaylar arasından tercihler bildirilir. Tüm bu raporlar ve değerlendirmeler göz önüne alınarak rektör tarafından atama yapılmaktadır. • Doçentliğe atamada üniversite ek şartlar yayınlayabilmektedir.
Doktor öğretim üyeliğine yükselme ve atama	<ul style="list-style-type: none"> • Yardımcı doçentlik unvanı kaldırılmış ve Doktor öğretim üyesi unvanı getirilmiştir. • Doktor öğretim üyesi kadrolarının açılması rektörlüklere devredilmiştir. • Rektörlük duyurusuna başvuru yapmış kişiler hakkında fakülte dekanı veya müdürü, üç profesör veya doçent kadrosunda bulunan doçenti tespit ederek her biri hakkında yazılı değerlendirme istemekte, ardından dekan veya ilgili müdür, yönetim kurullarının görüşünü aldıktan sonra önerilerini rektöre sunmaktadır. Doktor öğretim üyeliğine atama, en fazla 4 yıllık görev süresini kapsayıcı şekilde rektör tarafından yapılmaktadır. • Görev süresi sona eren doktor öğretim üyeleri yeniden atanabilmektedirler. • Doktor öğretim üyeliğinde YÖK onayı alınarak ek şartlar belirlenebilmektedir.
Olumsuzluklar	<ul style="list-style-type: none"> • Üniversite rektörünün atamada belirleyici ve yetkili olması • Doktor öğretim üyeliği, doçentlik ve profesörlüğe atamada üniversitenin ek şartlar belirleyebilmesi
Olumlu yönler	<ul style="list-style-type: none"> • Yardımcı doçentliğin kaldırılarak bu unvanın daha işlevsel ve evrensel bir hale getirilmesi

Tartışma ve Sonuç

Üniversite öğretim üyelerinin akademik unvanlarında, yükselme ve atama sistemlerinde yıllara göre önemli değişiklikler gerçekleşmiş olup bu değişiklikler, adayların akademik kariyerlerini etkileyecek ve belirleyecek şartları doğurmuştur.

Akademik unvanlarda 1934–1973 tarihleri arasında günümüzde bulunmayan ordinaryüs profesörlük unvanı bulunmakta olup profesörlük ve doçentlik unvanları ise üniversite tarihimiz boyunca aynı kalmıştır. 1981 yılında ise yardımcı doçentlik unvanı üniversite literatürüne girmiş ve 2018 yılına

kadar bu unvan varlığını sürdürmüştür. 2018 yılı itibarıyla ise özünde bir değişiklik olmamakla birlikte doktor öğretim üyeliği adı altında bu unvan değişikliğe uğramıştır. Yardımcı doçentliğin ara unvan olarak görülmesi ve doktora sonra doçentliğe geçişin kolaylaştırılması amacıyla böyle bir adım atılmıştır (Sabah Gazetesi, 2018). Bu bağlamda düşünüldüğünde tarihsel süreçte yardımcı doçentlik ve ordinaryüs profesörlük unvanlarında köklü değişikliklerin yapıldığı görülmektedir.

Atamayı yapan kurum bağlamında düşünüldüğünde ise doçentlikte 1973 yılına kadar Milli Eğitim Bakanlığı yetkili iken, profesörlükte 1981 yılına kadar müşterek kararla atama yapılmıştır. 1973 yılından günümüze kadar doçentlikte rektör yetkili kılınırken, profesörlükte 1981 yılından 1991 yılına kadar YÖK yetkili olmuştur. 1991 yılından itibaren günümüze kadar ise üniversite rektörleri atamada yetkili kılınmıştır. Bu anlamda atamaya yetkili kurumlar Milli Eğitim Bakanlığı, YÖK ve rektörlükler arasında sürekli değişiklik göstermiştir.

1973 yılına kadar devam eden ordinaryüs profesörlükte daha çok profesörlük deneyimi ve mesleki itibar önemli olmuştur. Profesörlüğe yükselme ve atamada doçentlik deneyimi süresi şartı olarak daha çok beş yıllık fiili deneyim şartı ön plana çıkmış olup aynı zamanda ilgili bilim dalındaki çalışmaların değerlendirilmesi ve yeterliliği de dikkate alınmıştır. 1989 yılından itibaren ise profesörlüğe atamada değerlendirme komisyonları kurulmaya başlanmış ve profesör adaylarının yeterlilikleri inceleme altına alınmıştır. 2008 yılı ile birlikte üniversitelerde objektif olmayan atamaların önünü açabilecek şaibeleri doğuracak bir değişim yaşanmış, hem profesörlük ve doçentlikte hem de yardımcı doçentlikte üniversitelere, YÖK onayı alınması şartıyla ek şartlar belirleme hakkı tanınmıştır. Tekinsoy ve Mısır (2012), üniversitelerin yasada belirtilen koşulların dışında ek koşullar belirleyebilmesinin mümkün olduğunu fakat bu şartların durumun nesnelliğini bozmayacak şekilde öngörülebilir, nesnel ve denetlenebilir olması, bu koşulların akademik gereklilikler dışındaki gerekçelere dayandırılmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu açıdan üniversitelerin atamalarda ek şartlar belirleyebilme yetkisi, nesnel ve denetlenebilir unsurlara aykırılık teşkil eden yargıya intikal edebilecek riskler taşımaktadır. Nitekim Tokat İdare Mahkemesinin 2017/720 esas nolu yürütmeyi durdurma kararı (Tokat İdare Mahkemesi, 2017), Mersin 2. İdare Mahkemesinin 2019/1369 esas nolu yürütmeyi durdurma kararı (Mersin 2. İdare Mahkemesi, 2019) ile Danıştay 8. Dairesinin 2015/14478 esas nolu kararı bu duruma örnek teşkil etmektedir (Danıştay 8. Dairesi, 2015).

Doçentlik unvan ve kadrosu konusu, diğer öğretim üyeliği unvanlarından farklı olarak, 1981 yılından bu yana Üniver-

sitelerarası Kurul tarafından yürütülen merkezi (yabancı dil ve bilimsel çalışmalar) bir değerlendirme süreciyle gerçekleştirilmekte olup adaylar önce unvan almakta, herhangi bir üniversitede kadroya atanmaları ise ayrı bir süreci gerektirmektedir. Tarihsel süreç içerisinde doçentlik unvanı elde etme çoğunlukla sınav yoluyla gerçekleştirilmiş ve bu sınava girebilmenin ön koşulları (yabancı dil puan şartı gibi) merkezi olarak belirlenmiştir. 1946 yılından itibaren ise sınava girebilmek için ilgili bilim alanında deneyim şartı da (iki ile dört yıllık deneyim süresi arasında değişmiştir) eklenmiştir. 1973 yılından 1983 yılına kadar on yıllık bir süreç içerisinde doçentlik sınavına girebilmede “deneme dersinde” başarılı olma kriteri de uygulanmıştır. Yine 1973 yılından itibaren sözlü sınav uygulaması doçentlik unvanı elde etme sürecine girmiştir. Sınav uygulaması ise yıllar boyunca yılda bir veya iki kez olarak sürekli değişmiştir. Yardımcı doçentlik unvanı ise 2018 yılına kadar üniversite akademik hayatında önemli bir yer edinmiş olup 2018 yılında doktor öğretim üyeliği unvanı adı altında yer değiştirmiştir. Tuncer ve diğerleri (2018), 2018 yılında yapılan düzenlemelerle ilgili olarak doçentlikte Üniversitelerarası Kurulun eser incelemesi yaparak başarılı olanlara doçentlik unvanı vermesi ve atamalarda üniversitelerin ek şartlar belirleyebilmeleri, dil şartının asgari 55 puana çekilmesi, sözlü sınavın üniversitelerin tercihine bırakılması gibi değişikliklerle ilişkin öğretim üyelerinin görüşlerini almış ve öğretim üyelerinin, dil şartından ve sözlü sınavın kaldırılmasından memnun kaldıklarını, atamalarda ek kriterler belirlenmesi hususunda ortak standartların oluşmamasının olumsuz bir durum olduğunu, bu durumun ikilik oluşturma, kaliteyi düşürme, ideolojik yapılanmalara yol açma, üniversitelerarası geçişi zorlaştırma gibi olumsuz gelişmelere yol açacağını ifade etmişlerdir. Yine Arkan’a (2018) göre doçentlikle ilgili yapılan son değişiklikler, inisiyatif büyük ölçüde üniversite yönetimlerine bırakılmaktadır, Arkan (2018) köklü üniversitelerde yönetmeliğin esneklik sağlamasının (dil şartını yükseltme veya ek kriterler belirleme gibi) kaliteyi artabileceğini fakat yeni kurulan veya akademik geleneğini tamamlayamamış küçük şehirlerdeki üniversitelerde ise yerel unsurların baskısı gibi faktörlerin etkisiyle bazı eksikliklerin olabileceğini belirtmektedir. Nitekim son yıllarda üniversitelere tanınan bu esneklik, birçok suestimali beraberinde getirmiş olup mahkeme kararlarına dayansmıştır. Örneğin 2017 yılı içerisinde Anadolu’da bir üniversitenin sosyal ve beşeri bilimler fakültesi bünyesinde bulunan bilgi ve belge yönetimi bölümüne üç yardımcı doçentlik kadrosuna atama ile ilgili rektörlük tarafından ilana çıkılmış ve kadro için belirlenen çalışma alanları çok spesifik ve kişilere özel nitelikler taşıması sebebiyle mahkeme tarafından iptal edilmiştir (Gaziantep 1. İdare Mahkemesi’nin 2018/1240

No'lu Kararı). Yine Demircioğlu'na (2013) göre doçentlik sınavının yürütülmesinde, jürinin takdir yetkisini kötüye kullanması, bazı adaylar için değişen sayıda jüri belirleme, doçent adayının husumeti veya menfaati olan jüri üyeleri ile eşleştirilmesi, sözlü sınav sürecinde yaşanan belirsizlikler gibi hukuka aykırı durumlar yaşanmaktadır. Uslu (2019) ise doçentlik başvurularında niceliksel yayın çoğunluğuna değil daha çok yayınların niteliksel değerleri üzerinde durulması gerektiğini, bu durumun akademik bilim insanlarının kariyer planlamalarını, daha niteliksel ve uluslararası düzeye taşıyacağını belirtmiştir. Bu açılarından bakıldığında araştırmalarda da ifade edildiği şekliyle özellikle doçentlik unvanı elde etme ve atamaları ile ilgili kaygılar ve beklentiler daha fazladır. Bu durum doçentliğe yükselme aşamasının akademik hayatta önemli bir eşik ve hedef olması ile açıklanabilmektedir.

Bütün bu bilgiler ışığında 87 yıllık üniversite tarihi boyunca ülkemiz yükseköğretimi akademik unvanlar bakımından önemli ve değerli bir birikime sahiptir. Bu birikim belirtilen süreç içerisinde değerlendirildiğinde, üniversiteler kanunu ve yükseköğretim kanunları bağlamında profesörlüğe (yaklaşık yirmi dört değişiklik) ve doçentliğe (yaklaşık yirmi dört değişiklik) yükselme ve atamada daha fazla değişikliklerin yapıldığı gözlenmiştir. 87 yıllık süreç boyunca profesörlük ve doçentlik unvanı alma ve atamada üniversiteler kanunu ve yükseköğretim kanunları bağlamında yaklaşık olarak iki unvan toplamında kırk sekiz değişiklik yapılmıştır. Yine öğretim üyeliğine yükselme ve atama yönetmelikleri bağlamında ise süreç içerisinde on dokuz değişiklik yapılmıştır. Bu yoğun değişiklik sürecinde ülkemizin siyasal yapısının yaşadığı değişimlerin de etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Bu değişim süreci yaşanırken üniversite öğretim üyelerinin akademik yükselme ve atama ile ilgili neler düşündükleri önem kazanmaktadır. Demir, Demir ve Özdemir'e (2017) göre öğretim üyeleri, ulusal ve uluslararası makale, bildiri ve atf sayısı, lisans-lisansüstü ders verme, tez danışmanlığı, yabancı dil bilgisi, proje yürütücülüğü ve proje araştırmacılığı gibi kriterlerin, yükselme ve atamada esas olması gerektiğini belirtmektedirler. Aynı zamanda Demir ve diğerlerine (2017) göre unvan elde etme çabası, öğretim üyelerini etik dışı işler yapmaya sevk etmektedir. Karataş, Özen ve Gülnar'a (2017) göre ise akademisyenler, yükselme kaygısı taşımakta ve bu nedenle fazla sayıda yayın yapma gereği duymaktadırlar, bu anlamda akademik performans ölçütlerinin niceliksel değil niteliksel olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu yönüyle akademik performans, akademik yükselme ve atama ölçütlerinin tüm paydaşların katkısı ve talepleri doğrultusunda yeniden değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Yükseköğretimde akademik unvanların elde edilmesi ve atanmalarında son değişikliklerle birlikte objektif süreçleri güçlendirici ve değerlendirme süreçlerini kapsayan adımlar atılmasına rağmen özellikle atamaların rektörler tarafından yapılması ve üniversitelerin ek şartlar belirleyebilmeleri bu sürecin niteliğini olumsuz etkilemektedir. Bu yönüyle ele alındığında atamalarda çoklu değerlendirme ve puanlama sistemlerinin devreye sokulması, kişi ve kişilerin inisiyatifine bırakılan süreçlerin ortadan kaldırılması ve tamamen bilimsel yeterliklerin (doktora öncesi çalışmaların da değerlendirmeye alındığı) devreye sokularak değerlendirildiği bir yükselme ve atama sisteminin hayata geçirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Yazar Katkıları / Author Contributions: MD: Fikir, tasarım, kaynak taraması, makalenin yazılması, veri toplanması ve analizi, bulguların yorumlanması; MÇ: Fikir, tasarım, danışmanlık ve denetleme, eleştirel inceleme. / *MD: Idea, design, literature review, article writing, data collection and analysis, interpretation of findings; MÇ: Idea, design, consulting and supervision, critical review.*

Fon Desteği / Funding: Bu çalışma herhangi bir resmi, ticari ya da kar amacı gütmeyen organizasyondan fon desteği almamıştır. / *This work did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.*

Etik Standartlara Uygunluk / Compliance with Ethical Standards: Yazarlar bu makalede araştırma ve yayın etiğine bağlı kaldığını, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na ve fikir ve sanat eserleri için geçerli telif hakları düzenlemelerine uyulduğunu ve herhangi bir çıkar çakışması bulunmadığını belirtmiştir. / *The authors stated that the standards regarding research and publication ethics, the Personal Data Protection Law and the copyright regulations applicable to intellectual and artistic works are complied with and there is no conflict of interest.*

Kaynaklar

- 11 Temmuz 1983 Tarih ve 18104 Sayılı Resmî Gazete'de Yayımlanan Doçentlik Sınav Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik (1986, 1 Şubat). *Resmî Gazete* (Sayı: 19006). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19006.pdf> (1 Haziran 2020).
- 13.06.1946 Tarih ve 4936 Sayılı Üniversiteler Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Madde Eklenmesi Hakkında Kanun (1960, 28 Ekim). *Resmî Gazete* (Sayı: 10641). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10641.pdf> (14 Mayıs 2020).
- 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun (1983, 19 Ağustos). *Resmî Gazete* (Sayı: 18140). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18140.pdf> (18 Mayıs 2020).
- 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi ve Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Hükümünde Kararname (1986, 3 Eylül). *Resmî Gazete* (Sayı: 19210). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19210.pdf> (2 Temmuz 2020).
- 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Hükümünde Kararname (1989, 15 Haziran). *Resmî*

- Gazete* (Sayı: 20196). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20196.pdf> (10 Ağustos 2020).
- 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun (1989, 30 Kasım). *Resmi Gazete* (Sayı: 20358). Erişim adresi <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20358.pdf> (12 Ağustos 2020).
- 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Dört Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun (1991, 9 Haziran). *Resmi Gazete* (Sayı: 20896). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20896.pdf> (21 Ağustos 2020).
- Akyüz, Y. (2001). *Başlangıçtan 2001'e Türk eğitim tarihi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Arkan, A. (2018, 8 Şubat). *Akademik hiyerarşi: Doçentlik unvanının alınması ve atama süreci*. Erişim adresi <https://www.setav.org/akademik-hiyerarshi-docentlik-unvaninin-alinmasi-ve-atanma-sureci/> (3 Eylül 2020).
- Danıştay 8. Dairesi (2015). *Gazi Üniversitesi Doçentlik İlanı Yürütmeyi Durdurma Kararı*. Esas Sayısı: 2015/14478, Karar Sayısı: 2016/1621.
- Demir, E., Demir, C. G., & Özdemir, M. Ç. (2017). Akademik yükseltme ve atama sürecine yönelik öğretim üyesi görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(1), 12–23.
- Demircioğlu, Y. (2013). Doçentlik sınavında idari süreç. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (109), 141–176.
- Demirtaş, F. (2017). Akademik yükseltme kriterlerinin kalite ve sürdürülebilirlik açısından doktora tezlerine etkisi. *Kur'an Araştırmalarında Akademik Tezler: Batı ve İslam Dünyası Mukayesesi Uluslararası Sempozyumu*, 24–26 Kasım 2017, İstanbul.
- Doçentlik Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2020, 12 Haziran). *Resmi Gazete* (Sayı: 31153). Erişim adresi <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/06/20200612-5.htm> (15 Eylül 2020).
- Gaziantep 1. İdare Mahkemesi Kararı (2018). *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Yardımcı Doçentlik İlanı İptal Kararı*. Esas Sayısı: 2018/529, Karar Sayısı: 2018/1240.
- İpek, C., & Gök, E. (2015). ABD ve Türkiye yükseköğretim sisteminde akademik personelin istihdamı, terfi uygulamaları ve Türkiye yükseköğretim sistemi için bazı öneriler. *TYB Akademi Dil, Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(13), 177–199.
- İstanbul Darülfünununun İlgasına ve Maarif Vekâletince Yeni Bir Üniversite Kurulmasına Dair Kanun (1933, 6 Haziran). *Resmi Gazete* (Sayı: 2420). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2420.pdf> (5 Şubat 2020).
- İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi (1934, 24 Ekim). *Resmi Gazete* (Sayı: 2837). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2837.pdf> (21 Şubat 2020).
- İstanbul Üniversitesinde İstihdam Olunacak Ecnebi Mühassıslarla Aktolunacak Mukavelelere Dair Kanun (1934, 10 Nisan). *Resmi Gazete* (Sayı: 2672). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2672.pdf> (13 Şubat 2020).
- Karataş, T., Özen, Ş., & Gülnar, E. (2017). Akademisyenlerin kariyer basamakları ve yükseltme ölçütlerine ilişkin görüşleri. *Yükseköğretim Dergisi*, 7(2), 82–93.
- Mersin 2. İdare Mahkemesi (2019). *Mersin Üniversitesi Doçentlik İlanı Yürütmeyi Durdurma Kararı*. Esas Sayısı: 2019/1369.
- Namal, Y. (2012). Türkiye'de 1933–1950 yılları arasında yükseköğretim yabancı bilim adamlarının katkıları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1), 14–19.
- Oosterlinck, A. (2013). Accountability, the Magna Charta Universitatum and the Bologna Declaration. In L. Engwall, & P. Scott (Eds.), *Trust in universities* (pp. 41–52). London: Portland Press Limited.
- Öğretim Üyelğine Yükseltme ve Atama Yönetmeliği (1982, 28 Ocak). *Resmi Gazete* (Sayı: 17585). Erişim Adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17588.pdf> (28 Şubat 2020).
- Öğretim Üyelğine Yükseltme ve Atama Yönetmeliği (2018, 12 Haziran). *Resmi Gazete* (Sayı: 30449). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180612-6.htm> (26 Şubat 2020).
- Öğretim Üyelğine Yükseltme ve Atama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2006, 20 Mayıs). *Resmi Gazete* (Sayı: 26173). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/05/20060520-10.htm> (6 Mart 2020).
- Öğretim Üyelğine Yükseltme ve Atama Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi, Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Yönetmelik (1986, 9 Ekim). *Resmi Gazete* (Sayı: 19246). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19246.pdf> (21 Şubat 2020).
- Öğretim Üyelğine Yükseltme ve Atama Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik (1989, 9 Aralık). *Resmi Gazete* (Sayı: 20367). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20367.pdf> (21 Haziran 2020).
- Öğretim Üyelğine Yükseltme ve Atama Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bir Maddenin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Yönetmelik (1991, 21 Eylül). *Resmi Gazete* (Sayı: 20998). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20998.pdf> (16 Nisan 2020).
- Öğretim Üyelğine Yükseltme ve Atama Yönetmeliğinin Bir Maddesinin Değiştirilmesi Bir Maddesinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik (1986, 1 Şubat). *Resmi Gazete* (Sayı: 19006). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19006.pdf> (25 Şubat 2020).
- Özdemir, S., & Özdoğru, M. (2018). Unvan almış ama unvanına uygun kadroya atanmamış akademisyenlerin sorunları. *13. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi*, 10–12 Mayıs, 2018, Sivas.
- Sabah Gazetesi (2018, 12 Ocak). *Doktoradan sonra yardımcı doçentlik olmayacak*. Erişim adresi <https://www.sabah.com.tr/gundem/2018/01/12/cumhurbaskani-erdogan-marmara-universitesi-135-kurulus-yil-donumu-programinda-konusuyor> (23 Mart 2020).
- Tekinsoy, M. A., & Mısır, M. B. (2012). Öğretim üyelğine atanma sürecinin başlangıcı, ek koşullar ve jüri raporları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 61(1), 351–382.
- Tokat İdare Mahkemesi (2017). *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yardımcı Doçentlik İlanı Yürütmeyi Durdurma Kararı*. Esas Sayısı: 2017/720.
- Tuncer, M., Dikmen, M., Tanaş, R., Bahadır, F., Temur, M., & Uluğ, H. (2018). Doçentlik süreci ve bazı akademik kadrolardaki düzenlemelere yönelik öğretim elemanlarının görüşlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13(11), 1311–1335.
- Uslu, B. (2019). Küresel yayın ligi: Türkiye hangi kümede yer alıyor? *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(27), 182–203.
- Üniversiteler Kanunu (1946, 18 Haziran). *Resmi Gazete* (Sayı: 6336). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/6336.pdf> (13 Nisan 2020).

Üniversiteler Kanunu (1973, 7 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 14587). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14587.pdf> (22 Mayıs 2020).

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yükseköğretim Kanunu (1981, 6 Kasım). *Resmi Gazete* (Sayı: 17506). Erişim adresi <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf> (4 Ağustos 2020).

Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (2018, 6 Mart). *Resmi Gazete* (Sayı: 30352). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180306.pdf> (10 Haziran 2020).

Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2008, 28 Haziran). *Resmi Gazete* (Sayı: 26920). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/06/20080628.htm> (13 Ağustos 2020).

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) Lisansı standartlarında; kaynak olarak gösterilmesi koşuluyla, ticari kullanım amacı ve içerik değişikliği dışında kalan tüm kullanım (çevrimiçi bağlantı verme, kopyalama, baskı alma, herhangi bir fiziksel ortamda çoğaltma ve dağıtma vb.) haklarıyla açık erişim olarak yayımlanmaktadır. / *This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) License, which permits non-commercial reuse, distribution and reproduction in any medium, without any changing, provided the original work is properly cited.*

Yayıncı Notu: Yayıncı kuruluş olarak Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) bu makalede ortaya konan görüşlere katılmak zorunda değildir; olası ticari ürün, marka ya da kuruluşlarla ilgili ifadelerin içerikte bulunması yayıncının onayladığı ve güvence verdiği anlamına gelmez. Yayıncının bilimsel ve yasal sorumlulukları yazar(lar)ına aittir. TÜBA, yayınlanan haritalar ve yazarların kurumsal bağlantıları ile ilgili yargı yetkisine ilişkin iddialar konusunda tarafsızdır. / **Publisher's Note:** The content of this publication does not necessarily reflect the views or policies of the publisher, nor does any mention of trade names, commercial products, or organizations imply endorsement by Turkish Academy of Sciences (TÜBA). Scientific and legal responsibilities of published manuscript belong to their author(s). TÜBA remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.